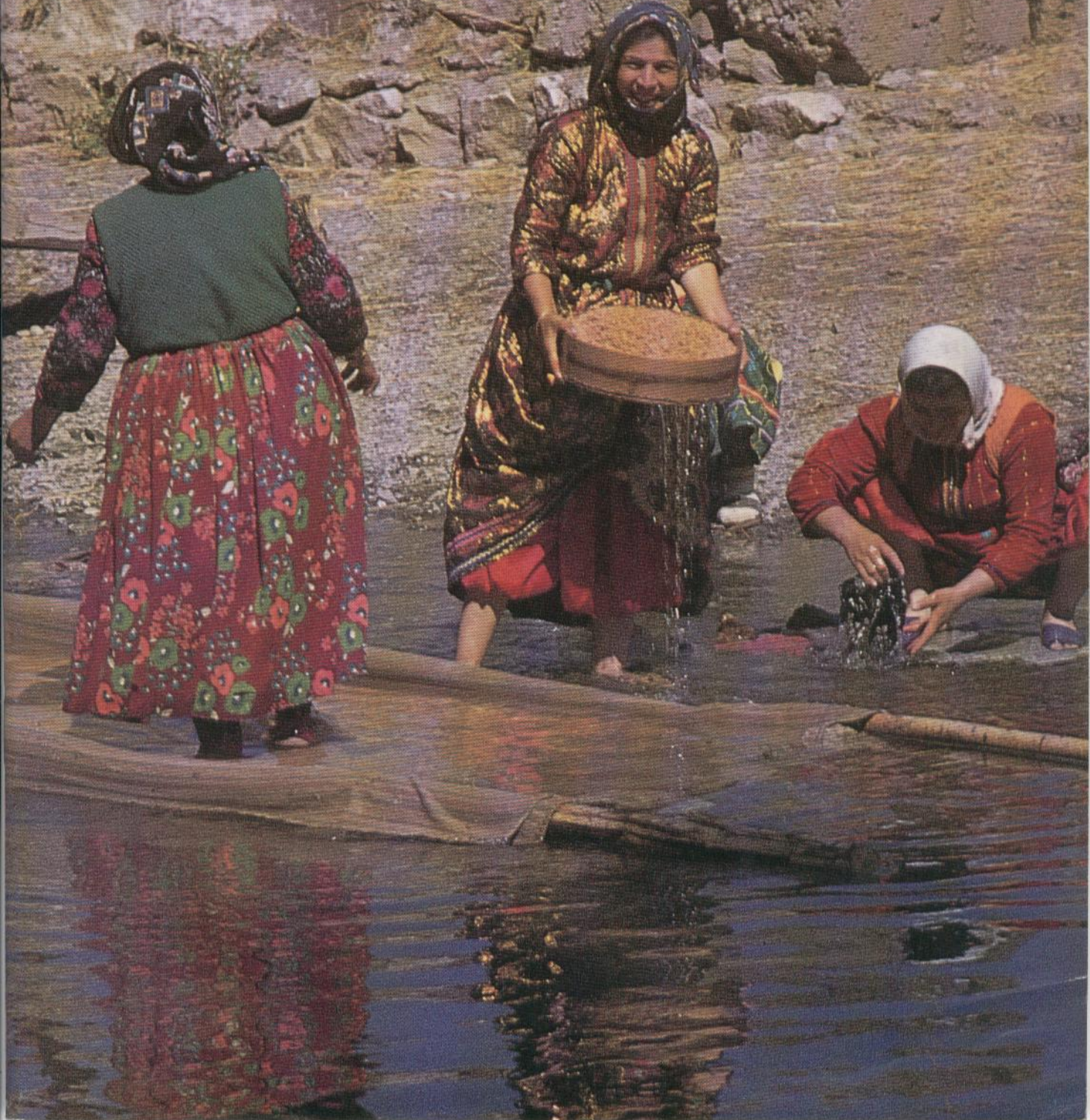

MOTİF

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Dergisi Yıl:2 Sayı:5

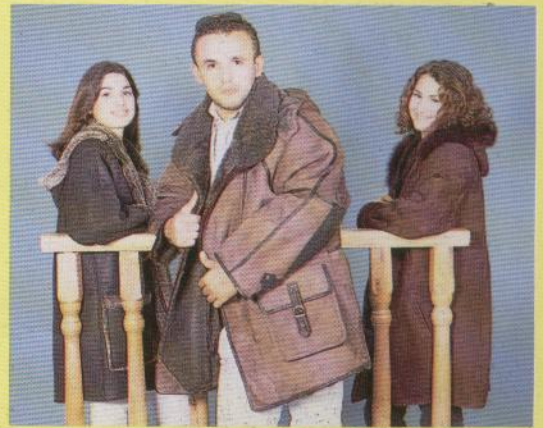

DERİNİN SİMGESİ

YILDIRIM DERİ

ERDOĞAN YILDIRIM

Zübeyde Hanım Cad. Gökalp Mah. 42/1 Sk.
No.4 Zeytinburnu - STANBUL
Tel: 0.212 546 21 21-546 27 17-546 47 14-15-16
Fax: 0.212 510 74 72

MOTİF

HALK OYUNLARI EĞİTİM DERNEĞİ DERGİSİ

Yıl: 2 Sayı: 5 HAZİRAN 1996

İmtiyaz Sahibi

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği adına

M. Zeki BAYKAL

Yazı İşleri Müdürü

H. Bayram GÖKHAN

Yayın Koordinatörü

Nuray YUMUK

Haber Müdürü

Derya BARTLI

Reklam Müdürü

Sacide GÜNGÖR

Halkla İlişkiler Müdürü

Halime ÖZTÜRK

Haber ve Araştırma

Hasan ÖZTÜRK

Sanat Danışmanı

Doç. Dr. Şenel ÖNALDI

Hukuk Müşaviri

Av. Zeycan KÜTÜK

Yayın Kurulu

Mehmet KURAN

Ümit AKYÜZ

Sultan Ahmet ÇORUH

Zülküf KILIÇ

Neşet KESKİN

Dizgi - Grafik

NUNU TANITIM

Teknik Koordinasyon

Ahmet YUMUK

Baskı..... NUNU TANITIM

Renk Ayrımı ..... HAS Grafik

Yönetim Yeri

MOTİF HALK OYUNLARI EĞİTİM DERNEĞİ

Fevziye Cad. No: 124 Atıkalı/Fatih İST.

Basın Yayın Koordinasyon

NUNU TANITIM

Eyüp Yolu Altıparmak İş Merkezi No: 12/18

GOP. İSTANBUL

Tel:0.(212) 615 70 02 - 615 72 23

Dergimizde yayınlanan yazıların tüm sorumluluğu yazarlarına, yayınlanan ilanların tüm sorumluluğu ilan sahiplerine aittir. Derneğimizden yazılı izin alınmadan alıntı yapılamaz.

Kapak Fotoğrafı : Ahmet DEMİRBAĞ
Sivas Hanfık Çınarlı Köyü.
Derede Bulgurluk Buğday
Yıkayan Kadınlar.

İÇİNDEKİLER

2 " Hep Birlikte El Ele"

M. Zeki BAYKAL

3 Milli Kültür Folklor ve Eğitim

Sakin ÖNER

5 Türk Halk Oyunlarında Hareketlerin Notaları

Doç. Dr. Şenel ÖNALDI

8 Hıdırellez

Aycan HASIRCILAR

9 Zara ve Köylerinde Çorap Motiflerinin Dili

İsmail Hakkı ACAR

12 Kitle Birincinin Eğitilmesinde Halk Oyunlarının

Rolü ve Önemi

Fethi KARAKEÇİLİ

4 Eğin Manileri

Yrd. Doç. Burhan TARLABAŞI

16 Uluslararası Halk Oyunları Faaliyetlerinde Kitle

İletişim Araçlarının Değerlendirilmesi

Dr. Şinasi ÜNAL

18 Tar

Alpay ÜNSAL

20 Halk Aşıkları

Semih SANDIKÇI

22 Gaziantep Yöresinin Halk Oyunları Giysileri

Ünal ALTINOK

24 Türkiye'de Etnomüzikoloji Çalışmalarına Genel

Bir Bakış

Süleyman ŞENEL

26 Kafkas Atasözleri

Bülent AKTAŞ

28 Bibliyografya Çalışması

Ahmet AYDIN

30 İzmir ve Havalisindeki Zeybeklerde Diziler

Taşkın DOĞANIŞIK

37 İzzet Altınmeşe ile Bir Söyleşi

39 Hoyder Halk Oyunları Yaşatma Derneğinin

Etkinlikleri

41 Motif Halk Bilim Ödülleri Sahiplerini Buldu !

HEP BİRLİKTE EL ELE

Türk kültürüne hizmet etmek ve kültürümüzü yaşatmaya çalışmak hepimizin yegane gayesi olsa gerek

Biz, MOTİF HALK OYUNLARI EĞİTİM DERNEĞİ olarak bu bilinçle yola çıktık, ve yaptığımız faaliyetlerle kendimizi ispatlayarak bugünlere geldik. Ancak bu başarı nasıl geldi? Oturup düşündüğümüzde farklı boyutlar ile karşılaşırız.

Öncelikle biz şunu savunuyoruz. Kişi belirli bir amaç doğrultusunda fert olarak faaliyet gösteriyorsa ve bu faaliyeti ile yanında başka insanlarda toplayabiliyorsa, onlarla bütünleşebiliyorsa, işte ozaman ortaya çıkan ürün daha verimli sonuçlar doğuracak ve daha fazla kişiyi tatmin edecektir. Düşünün fert olarak verilmiş kişisel mücadeleler hep tek düze kalmıştır. Oysa atalarımızın söylediği çok güzel bir söz var. "Bir elin nesi var iki elin sesi var" misali bir topluluk olarak yapılan çalışmalar ve verilen mücadeleler daima daha çok ses getirmiş ve yankı uyandırmıştır. Böylece hedeflenen amaca daha kolay ulaşılmıştır Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği olarak bizler Türk kültürüne hizmet ederken bireysel faaliyetlerin yanında bir topluluk halinde ve tek vücut olarak çalışmanın daha yararlı olacağı kanısındayız.

Gençleri, düşünen ve üreten beyinleri dernek çatısı altında birleştirip ortak düşünce ve kararlar ile iyi hedefler çizebilmekte ve bu doğrultuda çalışmalarımızı daha verimli yapabilmekteyiz.

Dernekler hedeflenen amaca ulaşmak için kurulmuş birer araçlardır. Günümüzde kültürel alanda hizmet veren yüzlerce dernek ve kurum var Her biri kendi amacı doğrultusunda faaliyet gösterip kültürümüzün muhafazasında hizmet vermekteler. Ancak biz bu dernek ve kurumların birleşerek ortak bir mücadele içerisinde belirlenen hedefe gitmelerini arzu ediyoruz. Bu gün "Dernekler Birliği" çatısı altında bu gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Bu girişim bizler için umut verici. Çünkü bu sayede gerek yurtiçi ve gerek yurt dışı faaliyetler daha ses getirici olacaktır. Zaten hepimizin tek amacında öz kültürümüzü tüm dünyaya tanıtmak ve ilelebet muhafaza etmektir.

Saygılarımla,
M. Zeki BAYKAL

MİLLİ KÜLTÜR, FOLKLOR VE EĞİTİM

Sakin ÖNER

Istanbul Millî Eğitim Müd. Yrd.

İkibinli yıllara çok az bir süre kala, dünya çok hızlı bir değişim ve gelişim süreci yaşıyor. Bilim ve teknolojiadaki başdöndürücü gelişmeler, bir taraftan iletişim ve ulaşım yoluyla dünyayı küçültürken, bir taraftan da insanın yapısına uyum sağlamayan siyasi ve ekonomik sistemleri çökertiyor. Çevre ve insan hakları gibi evrensel değerler, insanları daha çok birbirine yaklaşıyor. Milletler arasında, Avrupa birliği, G-7, APEC- NAFTA ve Karadeniz Ekonomik İşbirliği gibi büyük birlikler oluşuyor. Fakat globalleşen “küreselleşen” dünyamızda, “millet” ve “milli kimlik” gerçeği silinmiyor, tam aksine güçleniyor.

İnsan toplulukları, milletler halinde yaratılmışlardır. Milletlerin yaadılış gayesi, savaşmak değil, farklı güzelliklerini koruyacak, barış içinde yaşamaktır. Farklı milletlerin insanlarından oluşan, ABD gibi bazı devletler bile, insanlarını, ortak bir millet anlayışında buluşturma çabası içindedirler. Milli kimliğini unutarak, yabancı milletlere benzemeye çalışan insanlar, kimliksiz duruma düşerler. Bu yabancılaşmayı, millet boyutunda düşünürseniz, milli bağımsızlığı kaybetme durumu, gündeme gelebilir. Milli Bağımsızlığı kaybetme durumu, sadece toprağını ve siyasi kimliğini kaybetme şeklinde düşünülmemelidir. Bunları kouduğu halde, kültürünü, eğitimini ve ekonomisini sömürgeleştirerek de bağımsızlığı kaybetmek mümkündür. Bugün dünyada, güçlü milletlerin, güçsüz milletlere uyguladığı yöntem de, budur.

MİLLİ KİMLİK - MİLLİ KÜLTÜR

Milli kimliği korumanın, en sağlam yolu, “Milli Kültür’e sahip çıkmaktır. Çünkü, “milli kültür” bir milletin birlik ve beraberliğini sağlayan, bir nevi millet çimentosu olan, önemli bir unsurdur. Öyle ise, nedir milli kültür? Milli kültür, milletin taihine uygun geçmişi içinde ortaklaşa oluşturduğu veya benimsediği kendine özgü, değerler bütünüdür. Bu değerler; dildir, inançlardır, törelerdir, edebiyattır, sanattır, folklordur. Milletler, bu değerlerini koruyup geliştirtirdikçe, güçlenir ve güzelleşirler. Bütün dünyanın, ortak bir kültüre sahip insanlar topluluğu olduğunu, bir an düşünelim. Hayat ne kadar anlamsız ve renksiz olurdu değilmi? Demek ki, milli kültürler, dünyaya, tadını tuzunu kazandıran zenginliklerdir. Milli kültürün

İNİNDE, folklorun aynı bir yeri ve önemi vardır. Folklor, sadece yöresel giysiler, yöresel müzikler eşliğinde sergilenen yöresel oyunlar, danslar değildir.

Folklor halkın kültür ve değerlerini koruyan, geliştiren,inceleyen ve sergileyen geniş bir alandır. Folklorun geniş dünyasında yer alan halkın kültür değerleri; gelenekler, görenekler, töreler, inanışlar, müzikler, oyunlar, danslar, giyim-uşam, el sanatları, ananım halk edebiyatı ürünleridir.

Görüldüğü gibi, folklor, milli kültürünün, en önemli şubesidir. Folklor, hem yöresel, hem de milli zenginliklerimizin ve güzelliklerimizin sergilendiği, milli bir vitrindir. Öyle ise, folklor, ne sadece devletin, ne de sadece bazı gönüllü kurum ve kuruluşların ilgileneceği ve sahip çıkacağı bir alan değildir. Devlet ve gönüllü kuruluşlar, folklorun güzelliklerini ve önemi millete kavratarak, sahip çıkmasını sağlayacak faaliyetler içinde olmalıdır. Folkloru asıl yaşayacak ve yaşatacak olan halktır, millettir.

FOLKLOR VE EĞİTİM

Eğitim; insana,hayata yaşama, değerlendirme, güzelleştirme yollarını öğreten ve kavratın, toplumsal hayata uyumunu sağlayan tavır ve davranışları kazandıran bir faaliyettir. Bütün toplumu ilgilendiren bu önemli faaliyet de, sadece devlete bırakılmamalıdır. Bazı özel veya gönüllü kurum ve kuruluşlar ile imkân sahibi kişiler, bu hizmete maddi ve manevi destek vermeli, gerekirse bizzat hizmetin içine girmelidirler.

Folklor eğitimi de, diğer eğitim faaliyetleri gibi, devletle birlikte gönüllü kişi ve kurumların otak çabası ile yürütülecek bir faaliyettir. Milletın bütününü kapsayan ve kendi içinde de çok farklılıklar gösteren folkloru, bir bilim dalı olarak görmek ve konuya bilimsel olarak yaklaşmak, en doğru yaklaşımdır. Bunun için, önce geniş bir araştırma ve inceleme faaliyeti sürdürmek, sonra da bu faaliyetin sonuçlarını hem dünyaya, hem de kendi insanımıza tanıtmak, sevdirmek, benimsetmek gerekir. Çünkü, insan tanımadığı, sevmediği bir konu ile ilgilenmek, onu yaşamak ve yaşatmak istemez.

Günümüzde, folklorun,sadece yerel oyunların ve dansların öğretimi ve sergilenmesi faaliyetini sürdüren çok sayıda gönüllü kuruluş bulunmaktadır. Fakat, bu alanını çizmeye çalıştığımız geniş folklor dünyasının sadece küçük bir bölümüdür. Bunun için, folklor dünyasına hizmet verme amacıyla yola çıkan kuruluşlar, mutlaka folkloru geniş anlamıyla ele alıp, onu inceleme, araştırma, envanterini yapma, arşivini tutma, tanıtımını ve öğretimini yapma durumundadırlar. Folklor alan araştırmaları ve folklor derleme çalışmaları yaptırma ve folklor atlası hazırlama çalışmaları da yapmak, bu kuruluşlarımızın faaliyet kapsam içinde olmalıdır.

MOTİF Halk Oyunları Eğitim Derneği'ni, böyle uzun, zor, fakat değerli bir kültür maratonuna çıkmış görmenin mutluluğu içindeyiz. dileğimiz, bu alanda faaliyet gösteren diğer gönüllü kuruluşlarımızı da böyle bir çaba içinde görmektir. Böylece, folklorumuzun daha iyi korunup gelişeceğine, milli kültürümüzün yükseleceğine ve milli kimliğimizin uluslararası platformda daha büyük bir itibar kazanacağına inancımız tamdır.

TÜRK HALK OYUNLARINDA HARAKETLERİN NOTALARI (OYUN ALFABESİ)

Doç. Dr. Şenel ÖNALDI
İTÜ. TMDK Çalgı Yapım
Bölüm Başkanı

Dünyada hemen herşey ağırdan başlar sonra gelişir, sürat kazanır.
Halk oyunlarımızda bir sistem ortaya koymak gerekirse;

1. Oyun müziği
2. Çalgılar
3. Kurallar
4. Usuller ve makamlar

gibi meseleler ortaya çıkacak ve bütün bunlar bir arada dinlenmiş ve görülmüş olacaktır.

Çalgı çalan birisi hiçbir zaman son çaldığı sürati her hangi bir eser üzerinde ilk çalışında gösteremez. Nota öğrenirken notaları okumak ya da nota bilen birisinin ilk gördüğü notayı okuması da öyledir. İlk sürat hiçbir zaman son süratle kıyaslanamaz. Oyun oynamak da buna benzer. Hele ortaya koyduğumuz hareketlerin notasını öğrenmek ve tatbik etmek tıpkı yukarda verilen örnekler gibidir. Bu durumda önce oyun figürleri tek tek çalışılır. Sonra sentez yoluyla figürle birleştirilip süratlendirilir. Daha sonra da tavır ve yorum yapılır.

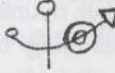

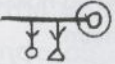

Türk halk oyunlarında hareketlerin notasını yazmak herne kadar oyunu basitleştirmek gibi görünüyorsa da benim maksadım, oyunları pratik (genel figürlerle süslemeksizin) şekillerle tesbit etmektir. Bu maksatla çeşitli hareketler için çeşitli işaretlere baş vurulmuştur. Bu işaretleri düşünürken, örf adet ve çevremizde, günlük yaşamımızda çoğunlukla kullanılan şekil ve biçimlerden benzetme yoluyla istifade yoluna gidilmiştir.

Halk oyunlarımızın gözden göze dolaşarak öğrenilmesi ve yaygınlaştırılması sırasında dejenere olmamaları için her hangi bir tesbit yoluna gidilmesi kaçınılmaz bir gerçektir. Filmler zamanla bozulabilir ama yazma eser uzun nesillere kadar ulaşabilir. Ancak hareket notalarımızda otantik noksanlıkların bulunacağı bir gerçek olmasına rağmen bu noksanlığın diğer halk ezgilerini tesbit etme usullerinde de görülmesi dolayısıyla hoş karşılanacağı kanısındayım.

Normalde bir yörenin oyununu bilen bir kişi bu hareket notalarını tatbik ederek oyunu otantiğe yakın şekilde çıkaracaktır.

Kılıç- Kalkan ve bıçak oyunları gibi bazı bunlara benzer oyunların ellerde aletlerle oynandıkları, karşılıklı darbe ve hücum şekilleri gösterdikleri için, bu tip oyunlar konumuz dışında bırakılmışlardır. Buna rağmen hareket notalarımızdan faydalanılarak bu tip oyunları da yazmak mümkün olabilecektir.

HAREKET NOTALARININ ÖZÜ

1. Sağ		17. Vücut	
2. Sol		18. Baş	
3. Hazırol		19. Baş ve Kollar	
4. Sekme		20. El	
5. Parmak Ucu		21. Avuç	
6. Çömelme		22. Parmaklar	1,2,3,4,5
7. Dönme		23. Titreme	
8. Yaylanma		24. İleri Geri Hareket	
9. Çitme		25. Kalçadan Atma	
10. Atma		26. Atılmış Bacağın Diz Önüne Çekilmesi ..	
11. Kakma		27. Gerdan Kıрма	
12. Tek Ayak		28. Omuz Atma	
13. Makas		29. Kalça Atma	
14. Diz Çekme		30. Göbek Atma	
15. Diz Basma		31. Başı Boyundan Atma	
16. Pas		32. Başdaş Kurup Oturma	

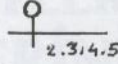
33. Uçmak .....

34. Avuç İçinin Yere Değmesi .....

35. Parmağın Yere Değmesi .....

36. Yürüyüş .....

37. Topal Toplanma .....

38. Bir Ayak Boyu Yürüyüş .....

AÇIKLAMA

1. SAĞ: Sağ yöne yapılan hareketlerin ifadesi.
2. SOL: Sol yöne yapılan hareketlerin ifadesi.
3. HAZIROL: Ayakların yan yana yakın, bitişik ve açık olarak durumu.
4. SEKME: Ayaklar üzerinde zıplama hareketlerinin ifadesi.
5. PARMAK UCU: Ayak parmaklarının, tabana bükük iken üzerinde durulması hareketinin ifadesi.
6. ÇÖMELME: Dizlerin bükük, oturur gibi (Bildığımız anlamda) hareketlerinin ifadesi
7. DÖNME: Vücudun her çeşit dönüş hareketlerinin ifadesi.
8. YAYLANMA: Kol ve bacakların aşağı yukarı hareketlerinin ifadesi.
9. ÇİTME: Hazırol durumundayken, bacaklardan birinin sağ ve sol yana geriye doğru atılması hareketlerinin ifadesi.
10. ATMA: Hazırol durumdayken ayaklardan birinin öne doğru atılmasının ifadesi
11. KAKMA: Ayak tabanının kalkıp yeri döğmesi hareketlerinin ifadesi.
12. TEK AYAK: Tek ayak üzerindeki duruşların ifadesi.
13. MAKAS: İki ayağın boşlukta yukarı aşağı hareketlerin ifadesi.
14. DİZ ÇEKME: Bacak ileri pozisyonundayken, dizin göbek hizasına doğru getirilme hareketinin ifadesi.
15. DİZ BASMA: Dizin yere basma hareketinin ifadesi.
16. PAS: Ayağın sol iç kısmı yönünde öne-yana ayağın yeri süpürerek atılması hareketlerinin ifadesi.
17. VÜCUT: Boyundan kalçaya kadar olan vücut bölümünün durumlarının ifadesi.
18. BAŞ: Başın hareketlerinin ifadesi.
19. BAŞ VE KOLLAR: Kolların hareketlerinin baş ile bir arada ifadesi.
20. EL: Ellerin hareket ve durumlarının ifadesi.
21. AVUÇ: El içinin yönlere ve birbirlerine göre durumlarının ifadesi.
22. PARMAK: Bilindiği gibi elin beş parmağının ifadesi.
23. TİTREME: Sıtma tutmuş gibi titremenin ifadesi.
24. İLERİ GERİ HAREKETİ: Omuz ve kollar için ileri geri hareketlerin ifadesi.
25. KALÇADAN ATMA: Bacağın kırılmadan öne doğru atılması hareketinin ifadesi.
26. ATILMIŞ BACAĞI DİZ ÖNÜNE ÇEKME: Açıklaması kendi içinde.
27. GERDAN KIRMA: Omuzlar istikametinde baş ve boyunun sağa sola hareketinin ifadesi.
28. OMUZ ATMA: Omuzların her hangi birini ileri ileri atılması hareketinin ifadesi.
29. KALÇA ATMA: Kalçanın dış yana hoplatılarak atılması hareketinin ifadesi.
30. GÖBEK ATMA: Göbeğin öne yukarı doğru hareketinin ifadesi.
31. BAŞI BOYUNDAN ATMA: Devenin baş hareketlerinin taklidi.
32. BAĞDAŞ: Bağdaş kurarak oturma durumunun ifadesi.
33. UÇMAK: Öne ve havaya doğru yapılan atılma hareketinin ifadesi.
34. AVUÇ İÇİNİN YERE DEĞMESİ: Açıklaması kendi içinde.
35. PARMAĞIN YERE DEĞMESİ: Açıklaması kendi içinde.
36. YÜRÜYÜŞ: Yürümenin çeşitli hareketlerinin ifadesi.
37. TOPAL YÜRÜYÜŞ: Ayaklardan birinin sakat olması gibi durumdaki yürüyüş (Yandan atılarak yürüme= Aksak)

HIDIRELLEZ

AYCAN HASIRCILAR
FOLKLOR ARAŞTIRMACISI

Gelenekler toplumların yüzyıllarca geliştirdikleri kültürlerini temsil eder. Toplumlar kültürel kimliklerine adet ve geleneklerin yardımıyla ulaşırlar. Çünkü gelenekler o insan topluluğunun yaşayışını, duygularını, düşüncelerini, hayallerini dünyaya bakış açısını belirler.

Türk toplumu şüphesiz ki gelenekler açısından çok zengin bir toplumdur, ve bu geleneklerin bir bölümünde Hıdırellez gelenekleri oluşturur. Çeşitli adlarla kutlanan mevsimlik bayramlar az çok farklılıklar göstererek eski çağlardan bu güne kadar gelmiştir.

“ Eski Türk İmparatorlukları döneminde ilkbahar ve güz bayramlarının devletin resmi bayramları olduğuna dair çeşitli Çin kaynakları şahitlik yapmaktadır.” (1) Divan-ı Lugat-it Türk’e, Kutadgu Biliğ’e baktığımızda baharın gelişinin çeşitli törenlerle kutlandığını görmekteyiz.

Bahar Bayramı, Çiçek Bayramı, yada Çiftçi Bayramı diyede anılan Hıdırellez; baharın geliş, tabiatın canlanması, bolluk bereket ve sağlık getirmesi inancıyla topluca kutlanan, çevresinde zengin adet, gelenek ve inanların yaşadığı bir ritüeldir.

Hıdırellez 6 Mayıs tarihinde kutlanmaktadır. Bu tarih yaz mevsiminin başladığı gündür. Halk inancına göre bir yıl Hızır ve Kasım günleri olarak ikiye ayrılır. Mayıs ayının 6’sında Hızır günleriyle yaz başlar ve 186 gün sürer. Kasım ayının 8’inde Kasım günleri başlar . ve 179 gün sürer.

Hıdırellez kutlamaları genellikle şehir, kasaba ve köylerin yakınındaki yeşillik ve sulak piknik yapmaya elverişli yerlerde yapılır. Kutlamalar büyük coşku içinde geçmektedir. Fakat uygulamalarda yöreden yöreye bazı farklılıklar görülebilmektedir.

Hızır kelime olarak yeşil ,yeşillik manasına gelmektedir.Yazın başlangıcında her taraf yeşillerle donandığı için şenlikler bu adla anılmıştır.

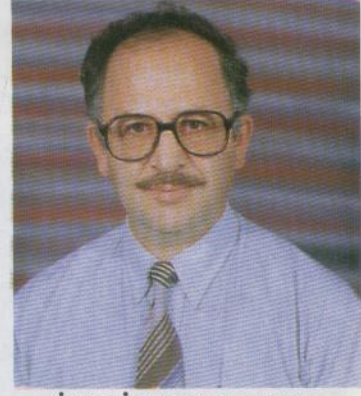
Halk arasında Hızır - İlyas’a ait çok çeşitli rivayetler söylenmektedir. Bunlardan en yaygın olanı şöyledir. Hızır ile İlyas ölümsüz iki peygamberdir. Bunlar 6 Mayıs tarihinde buluşurlar. Hızır karada İlyas denizde darda kalanların yardımına koşar .

Türk topluluklarında Hıdırellez’in yaklaşmaya başlaması ile birlikte bazı hazırlıklar yapılır. Bu uygulamaların bazıları şöyledir. Evler baştan başa temizlenir. Ev halkı yeni ve temiz giysiler giyer. Pınarı olan bir yere piknik yapmaya gidilir.Hıdırellezde yakılan ateşin üzerinden sağlık ve sıhhat dileyerek üç defa atlanır. Olması istenen dileklerin birer maketi yapılarak gül ağacı altına bırakılır.

Sonuç olarak diyebilirizki Hıdırellez geleneği bayram niteliğinde kutlanan kökleri Orta Asya Şaman kültürüne dayanan, daha sonra İslam kültürü ile beslenmiş zengin kültür değerlerinin oluşturduğu bir şenlik, tören ve bayram bütünüdür.

(1) A.İNAN:Tarihte ve Bugün Şamanizm, Materyaller ve Araştırmalar, Ankara 1954

ZARA VE KÖYLERİNDE ÇORAP MOTİFLERİNİN DİLİ

İSMAİL HAKKI AÇAR
SIVAS GAZİ LİSESİ MÜDÜRÜ

Yüzyıllardır kapalı bir kültür toplumu olma özelliğini korumuş bulunan yöremizde geniş bir babaerkil aile içerisinde ve bir çatı altında dede, nine, hala,dayı, emmi, torun bazı duygularını “ayıp olur” düşüncesiyle içine atmış , bazı duygularını da çeşitli şekillerde dile getirme imkanı bulabilmiştir.Kaynana ve kaynatanın önünde kendi öz çocuğunu kucığına alıp sevemeyen annelerden tutun, kaynatasına uzun yıllar gelinlik ederek onunla işaret diliyle anlaşarak hiç konuşmayan gelinler işte bu kapalı kültürü oluşturan geniş ailelerdi. Genellikle kadınlar duygularını dile getiremeyip bunları çeşitli motiflerle açığa vurmuşlardır. Çeşme başlarında su doldurma bahanesiyle sohbet etme imkanı bulan kadınların giydiği çorapların motiflerine bakarak o kadının sosyal hayatı ve duygularını anlamak mümkündür. Kadının evli-bekar yada

*Muskalı

*Yarım Aynalı

dul olduğu, çocuklu veya çocuksuz olduğu, oğlunun bulunup bulunmadığı bugün artık antika olan bu çoraplardan ve motiflerinden öğrenilirdi. Zara ve çevresinde giyilen bu çoraplardaki motiflerin neler ifade ettiğine bir kaç örnek verelim,

*Kuşgözü

*Küpeli

MUSKALI MOTİFLİ ÇORAP: Genç delikanlıların giydiği bu çoraplar genellikle canlı renklerden oluşur. Anneler kendi oğullarına örer ve nazar değmesini önlemek amacıyla yöneliktir. Muska şeklindeki üçgenlerin içinde şayet noktalar varsa bu delikanlı nişanlıdır. Üçgenlerin bazılarında nokta olup bazılarında yoksa sözlüdür yada söz kesilmek üzeredir. şayet nokta hiç konulmamışsa başı bağlı değildir yani sözlü veya nişanlı değildir.

YARIM AYNALI MOTİFLİ ÇORAP : Genç kızların giydiği bu çoraplar giyen tarafından örülür ve mutlaka kızın ceyzinde bir kaç tane bulunur. Bu çorabı giyen kız ya sözlüdür yada nişanlıdır. Örülmesi çok zor olan bu motif yinede canlı renkleriyle mutluluğun ifadesidir ve çorabın boğaz kısmına yapılan çengel desenleriyle de oğlan tarafının bu kıza almada çok zorlandığı ifade edilir. Desenin ortasındaki çizgi evliliğin yani birlikteliğin henüz olmadığını, çizgilerin iki tarafındaki muskaların içindeki noktalar nişanlı kız yada oğlanı sembolize eder. Yanlara doğru uzayan hatların içindeki noktalar ise ilerde kurulacak olan bu aileyi şenlendirecek çocukları anlatır.

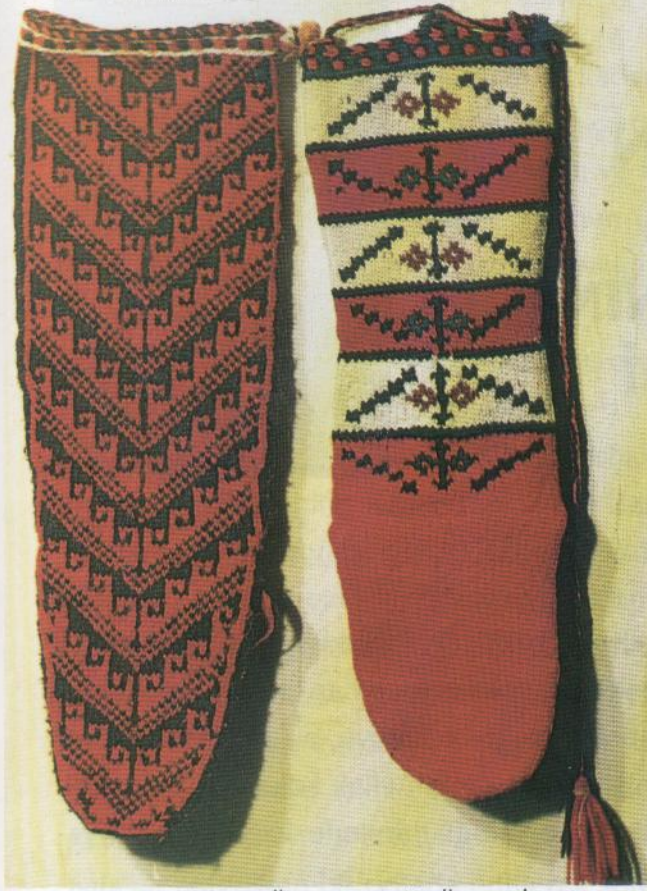
KOÇBAŞI MOTİFLİ ÇORAP: O çevrenin en yiğit ve lider pozisyonunda olan erkekleri tarafından giyilen bu çorap motifinde ortadaki nokta bu yiğidi, etrafındaki koçbaşları da bu yiğidin adamlarını, yaprak motifleri ise

çevresinin kalabalık olduğunu , herkes tarafından sözünün dinlendiği, sayılıp sevildiğinin ifadesidir. Bayram ve düğün törenlerinde muhtar, düğün kahyası ve geniş aileleri idare eden kişi mutlaka bu çorapları giyer. Koçbaşı motifinin sadece yapraklı olan çorapları ise oğlan babaları giyer ve oğulları ile her zaman gurur duyduğunu ifade etmiş olur. Motifin yan taraflarında koçbaşı yarım yapılmışsa o evde daha başka oğul evlat istendiğini anlatır.

KÜPELİ MOTİFLİ ÇORAP: Evli kadınların giydiği bu çoraplarda dikkat edilmesi gereken en önemli husus renklerin canlılığı veya matlığıdır. Eğer renkler canlı ise o kadının mutluluğunu ifade eder. Mat renklerle örülen küpeli motifli çorabı giyen kadının aileden, kocasından yada çocuklarından dolayı bazı problemleri olduğu anlaşılır. Ayrıca desenlerin çok muntazam yapılmış olması da bir mutluluk ifadesidir.

DELİ KIVRIM MOTİFLİ ÇORAP: Genellikle 12-20 yaş arasında hem erkek delikanlılar hem de genç kızlar tarafından giyilen bu çoraplar başıboşluğun yani sözlü, nişanlı yada evli olmadığını bir ifadesidir. Deli kıvrım denen asıl motif ,yaprakların arasındaki "S" şekilleridir. Yapraklar, kişinin etrafında her ne kadar ana-baba, kardeş ve hısım akrabalar olsa da bu motifle gerçek sahibinin olmadığı anlatılır. Motiflerin etrafındaki noktalar ise bu kişiyi elde etmek isteyen pek çok bekarın bulunduğunu belirtir.

KUŞGÖZÜ MOTİFLİ ÇORAP: Çok sayıda ortası noktalı küçük karelerin çeşitli şekillerde dizilişlerinden oluşan bu motifli çoraplar yaşlı erkek ve kadınlar tarafından giyilir. Genellikle, kalabalık bir aileye sahip olunduğunu ifade eden bu çoraplar gözalıcı ve parlak renklerle örülür.

*Çengelli

*Balkaymak

uzun süre bu çorabı giyer.

ELMA TOPU MOTİFLİ ÇORAP: Ortadan ikiye dilinmiş elmaya benzeyen bu motifli çoraplar yaşlı erkekler tarafından giyilir. Evin bakım ve ihtiyaçlarını üstlenen bu kişi daima saygıdeğer ve sözü geçen birisidir. Ancak, bazen güç kuvvetten düşmüş ve çok yaşlanmış kişilerde saygı duyulması hatta minnet ifadesi şeklinde bu çoraplar giydirilmektedir. Ökçeye yakın kısımlarında kuş gözü motifi yapılarak evin kalabalık bir aileden oluştuğu anlatılmış olur.

ELİ BÖĞRÜNDE MOTİFLİ ÇORAP : Dul kadınların giydiği bu çoraplar genellikle giyen kişi tarafından bizzat örülür. Sahipsizlik ve naçarlık ifade eden üçgen şeklindeki eli böğründe deseninin aralarında deve boynu motifi serpiştirilerek bu kişinin yumuşakbaşlı ve evine bağlılık duygusu birarada verilmeye çalışılır. Bu çoraplarda deve boynu motifi eli böğründe motifinden daha büyük ve canlı renklerden yapılmışsa bu kadın dul da olsa evlenmek istememektedir. Aksi halde kendisinin nasibi çıktığı taktirde yeniden evlenmeye hazır olduğunu anlatmaya çalışmaktadır.

Parlak renkler o evdekilerin önemli ve sevilen kişiler olduğunu anlatmak için kullanılmaktadır.

ÇENGELLİ MOTİFLİ ÇORAP : Ortayaşlı kadın ve erkekler tarafından giyilen bu çoraplar da kesin tavırlılık, inatçılık ve istediğini elde etmek arzusunda olan insanların kararlılığı anlatılmak istenir. Bilhassa dünürlüğü giderken giyilen bu çorapların sahibi " " İstedığimi elde etmeden yani kızı almadan buradan ayrılmam " demek istemektedir.

DEVE BOYNU MOTİFLİ ÇORAP: Uysal, munis ve her sözü dinleyen yumuşakbaşlılığın bir ifadesi olarak kadınlar tarafından giyilen bu çoraplarda deve boynu motiflerinin arasına çengel motifleri dizilmiştir. Genellikle ortayaşlıların giydiği bu çorapları her kadın her fırsatta giyerek evine ve yuvasına bağlılığını ifade etmiş olur ve bu özelliği ile de gurur duyar.

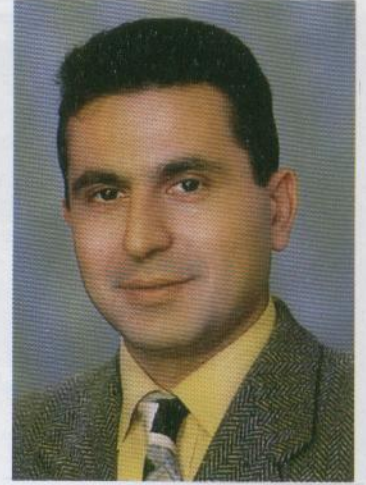
BALKAYMAK MOTİFLİ ÇORAP: Sözlü ve nişanlı kızlarla yeni evli gelinlerin giydiği bu çoraplar genellikle kırmızı-beyaz üzerine siyah desenlerden oluşur. Ortadaki iki nokta ailenin çekirdeğini oluşturan kadın ve erkeği, etrafa doğru yayılan noktalar ise yuvanın mutluluk ve devamını sağlayacak olan çocukları ifade eder. Bu birleşmeden dolayı mutlu olduğunu anlatmaya çalışan kişi çok sık ve

*Elma Topu

* Baca Demiri

KİTLE BİLİNCİNİN EĞİTİLMESİNDE HALK OYUNLARININ ROLÜ VE ÖNEMİ

Fethi KARAKEÇİLİ
İTÜ. T.M.D.K. Arş. Gör.

İnsanoğlu varolduğu günden bu yana, toplu olarak yaşamak ihtiyacını hissetmiş ve yaşamak zorunda kalmıştır. Bireysel yaşamla elde edilemeyen bir çok istek ve haz toplu yaşam sonucunda elde edilmiş ve günümüze kadar süregelmiştir. Bir isteği, bir arzuyu, bir anlatımı hep belli hareketlerle, ifade ve jestlerle anlatmaya yönelmiştir. Kimi zaman elini, kolunu, ayağını kullanmış, kimi zaman da vücudundaki çeşitli hareketlerle, attığı ritimlerle ifade etmeye çalışmıştır.

Geçmişten günümüze insanoğlunun kafası sürekli ve sistemli olarak yeni buluşlarla, teknik araçlarla, modern kitle basın-yayınıyla meşgul olmuş ve takip edegelmiştir. Basın, radyo, televizyon, sinema sürekli toplum üzerinde eğitici ve öğretici bir rol üstlenmiş ve hâla aynı şekilde devam etmektedir. İnsanın sınırlı kullanımları, hep bir parça üzerinde yani makinalara tabii olma çabalarıyla sınırlandırılmış, düşünce ve davranışların güdümü için gerekli temeller oluşturulmuştur. Ancak bunlar kültürel birikim ve yayılımı sağlayıcı yönde olamamıştır. İnsanlar direk zorlamayla ve taklidi yollarla eğitilemez ve yönlendirilemezler. İnsan düşüncesinin manevi seçkinler tarafından biçimlendirilip yönlendirilmesi gerekir.

Kitle basın-yayını insanları plânlara, kalıplara göre davranmaya yönlendirilebilir. İçten düzeltilmiş biçimlendirilmiş sözde kişilik; dıştan denetlenen bir kişiliğe dönüştürebilir. Bunun doğru işleyip amacına ulaşması kitle iletişim araçlarının kendi kültür mayamızı oluşturan ve toplumun çoğunluğunca, uygulanan, bilinen ve öğretilen Halk oyunlarıyla hız kazanacaktır.

Halkoyunlarını sanat olarak ayıran öğelerin başında çok boyutlu olması gelir. Ayakları üzerinde kanlı canlı duruşu, kalkıp yürüyüşü ve kitlerin çoğunluğunca uygulanabilir oluşu önemli bir rol oynar. Halk Oyunları düpedüz insan ilişkilerinden, hayvan ilişkilerinden yararlanmıştır. İnsan ögesi hep temel olmuştur. Sosyal yaşantının tüm ihtiyaç ve gerekliliklerini içinde

toplamaştır. En ilkelden, en gelişmişe kadar teknolojiden faydalanmayı hedef edinmiş, ancak özüne hiç bir zaman sırt çevirmemiş, nankörlük etmemiştir. Her gelişme ve buluşta, insan hep öncül olmuştur. Her şey insan rahatlığı ve zevki için düzenlenip değiştirilmiştir. Ancak hiç bir zaman, Teknik ve Eşya kültüre egemen olamamıştır. Her oyun toplumsal bir göstergedir. Oyun oynandığı dönemin, yaşamın zevklerini, hazlarını günümüzdeki anlayışıyla sergileyebilmektedir.

Halk oyunlarında oyuncu ile seyirci hep içiçe olmuştur. Kırsal kesimde, sanat kaygısı duymaksızın oyunları oynayıp sergileyen insanlar, sadece kendileri için oynarlar. Oysa sahne- de seyirci ile içiçe olduğundan gözgöze baktığında bu sanatla yada kültürle uğraşanların iç zamanlamalarını bildiği kadar Toplumsal Zamanlamayı'da iyi bilmek zorunluluğunu doğurur. Çünkü sergilenen yada gerçekleştirilen aktivite, kitle iletişim araçlarıyla ekran başındaki kitle- re direk ulaşabilmektedir. Dolayısıyla ekran başındaki kitleri de çok iyi takip edip, kültürle nasıl yoğrulmaları gerektiğini saptamak gerekir. Çünkü seyirci ile oyuncu arasında doğrudan bir alış-veriş kurulmazsa yayılma gerçekleşemez. Bu yüzden Toplumsal zamanlamayı çok iyi takip ve tesbit edip uygulamak gerekir. Hiç bir şey, her zaman her yerde aynı ölçüde yeterli olmayabilir. Seyirciyi teknik olarak olaya bağlayan beceri de budur. İşte burada yer ve zaman göstererek toplumun çok iyi gözlenip izlenmesi gündeme girer ve de yaşama ait olgularla sanata ait bulguların bir potada eritilerek sunulduğu, sanatçının yeteneğini ortaya koyar.

Nasılki kolkola tutulan bir halay, bütün benlikleri özdeşleştirir ve kendine güveni güçlendirirse, hep bir ağızdan söylenen bir türkü ya da şarkı'da ruhun boşluğunu doldurur. Bu güzel, duyarlı ve coşkulu uyarılar sonucu "sempatik sistem" çalışmaya başlar ki bu da sınırların yağlanmasıdır, bakımıdır. Bu iç bakım dış bakımdan daha önemlidir. Dışı süsleme çabasından daha çok önem gerektirir. Tıpkı oyunların özüne bağlı kalmak şartıyla yapılması gereken doğru düzenleme çalışmaları gibi.

Halk oyunları günümüzde artık sürekli bir gelişim ve değişim sürecine girmiştir. Değişim ve gelişimin mantıklı olanı desteklenip, olmayanları yargılanmalıdır. Kuşku ve korku içinde ne sanat ne de bilim, gelişemez. Sosyal olarakda birey gelişemez. Bireyini geliştiremeyen toplumun kendisinde gelişemez. Tercihi doğrultusunda bir gelişmişin kuyduğuna takılır. "Çağdaş Uygarlık düzeyinin üstüne çıkmak" da lafta kalır.

Kitle iletişim araçlarından en mükemmel şekilde faydalanıp, kitle bilincinin eğitilmesi için gereken tüm yolları deneyip, sistemli ve plânlı bir yayılma sürecine girmek ve toplumu çok âcil yönlendirmek gerekmektedir.

EĞİN MANİLERİ

Yrd. Doç. Burhan TARLABAŞI
İTÜ TMDK Öğr. Üyesi

Geçimini temin ve tahsil için evini barkını terkederek gurbete göç eden Eğinli'nin, hasret ve ayrılık duyguları kendi şivesiyle okuduğu dörtlük (mani)'lerde dile getirilir. Maniler, konusu, tamamen gurbet ve ayrılık üzerine kurulu, düz koşma türündeki onbir heceli dörtlüklerden oluşan bir nazım biçimidir. Geneldeki (dize kümelenişi) ayak örgüsü (a b a b) şeklindedir. Dörtlüğün, 3. satırında; “ **Ela (ala) gözlerini sevdiğüm ağam (yarım, oğlum)**” dizesi mutlaka vardır. Eğin, islamlıktan önceki ortak Türk halk edebiyatına ilişkin geleneklerin sürdürüldüğü örnek kentlerdendir.

Eğin manilerine ilişkin, **Enver Gökçe** adı geçen eserinde: “Eğin’e ilişkin maniler, onbir heceli olup, koşma biçimlerinin durak düzenlerini içermesinin yanısıra ayrıca, İran **rûbai**’lerinden alınan (*) **tuyuğlar**’ın(**) ilk şekilleri olduğu söylenebilir” demiştir. Bunun dışında, Rıza Nur da **EĞİN TÜRK TÜR.** Türk dörtlüğün bu şeklini ilk defa Eğin Türkülerinde bulduğumdan bu şekle **EĞİN** adını verdim” vurgulamasıyla konunun önemine değinmiştir. (***)

Munzurun dağına bostan ekilmez
Güneşi doğup de buzi çözülmez
Ela gözlerini sevdiğüm ağam
Hem ayrılık hem esgerlik çekilmez

Has bahçenin divanını yol sandım
Ayağıma diken battı gül sandım
Kömür gözlerini sevdiğüm ağam,
Hasretliğin çeke çeke usandım

Hasretlikte çok akıttın yaşımı
Nere alıp geldim dertli başımı
Her nereye gitsem gönlüm eylemez
Bir gün yastığıma koysam başımı

Yağmur yağdı su toplanır göllere
Gelin olup karışmadım ellere
Yedi yılda ondört bayram geçirdim
Kınalar yakmadım dertli ellere

Munzurum dağına bostan ekilmez
Güneşi doğup da buzi çözülmez
Ela gözlerini sevdiğüm
Hem ayrılık hem esgerlik çekilmez

SEÇME ÖRNEKLER

Koçana söyleyin bu yıl akmasın
Akıp akıp yüregimi yakmasın
Benden selam edin nazlı yarime
Bu yıl da gelemem yola bakmasın

Baykuş olmuş viranede öterim
Ağlama nazlı yar senden beterim
Ela gözlerini sevdüğüm ağam
Ben dertliyim bir Eğine yeterim

Ahlanı al geysemde üstüm kara
Tez gönder mektubun yüreğim yara
Eğer beni gelip sağ bulamazsan
Mezarlık yerimdir gel orda ara

Ahirette İstanbul yok kaçasın
Yalan gerçek defterini açasın
Galata köprüsünü sırat sanıp
Başın döne cehenneme uçasın

Peynirin batmanı çıktı otuza
Dayan ismik ahretteki topuza
Ne eti var ne süti ne de dadi
Gaşınmekten dönmüşüktür uyuza

Bülbülüm, gonacak dalımda yoktur
Çok cefa çekecek halimde yoktur
Şu gurbet ellerde bir guru canım
Bir duyacaksın o can da yoktur

Gaşların garadır kipriğin ince
Hasretin goymaz ki uyuyam gece
Olursa derdimi yazsam yollasam
Uyumaz ağlarsın üçgün üçgece

Yedi yıl oldu yedi de otursan
İstanbulun tamamını getirsen

Sabahtan kalktım ki gedik karşımda
Al poşiyi görecimmi başımda
Deseler ki nazlı yarın geliyor
Acep aklım kalacak mı başımda

Bizim başa ördek ile gaz gelir
Evvelce bahardı şimdi yaz gelir
Hasretlik çektiğimi aramam
Korkarım ki ecel kuşu tez gelir

Yüksek minarede okunur ezen
Yüreğim dutmeyiki odan gezem
Yazu bilmeyimki mektubun yazam
Ellerin yazdığı bu gadar olur

Has bahçenin gülü solana kadar
Yaprağı dibine dolana kadar
Vallahi nazlı yar unutmam seni
Ezrail göğsüme konana kadar

Seher yıldızı doğarmış ay gibi
Ben yarimle evlenmişim el gibi
El yaninde açılırım gül gibi
Tenhalarda akar yaşım sel gibi

İplik eğirmişim kime dokudam
Ağam dellandinsa üsdan okudam
Bir okka yağ yokken getdin gurbete
Eller büşürdükçe öldük gokudan

Yüce dağ başında seni beklerim
Yüküm yıkılırsa yine yüklerim
Ela gözlerini sevdüğüm ağam
Senden ayrılalı arttı dertlerim.

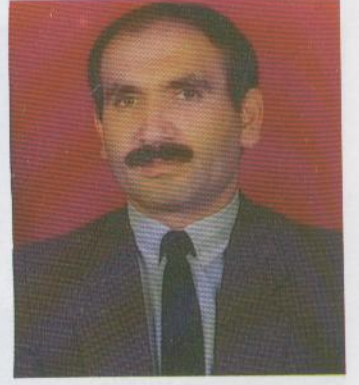
Dertli bülbül gül üstünde ötmezmi
Sizin hasretliğiniz bana yetmezmi

(*): Ayak örgüsü (aaba) olan dört dizgi, Türk divan edebiyatına Türklerin kattığı bir nazım (mani) biçimidir.

(**): Ayak örgüsü (aaba) olan, dört dizgi, Türk divan edebiyatına Türklerin kattığı bir nazım (mani) biçimidir.

(***): Rıza Nur, Türk Halk şiiri hakkında mütaalalar Tandoğan Dergisi sayı 7, 1942

ULUSLARARASI HALK OYUNLARI FAALİYETLERİNDE KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Şinasi ÜNAL

Mar. Üniv. Bed. Eğ. ve Spor Yük. Ok.
Halk Oyunları Öğretim Görevlisi

Toplumların geleneksel yaşama biçimlerini, inanışlarını, tabiatla ve birbirleri ile olan ilişkilerini ezgi ile birleştirip ritimle zenginleştiren, yaşayan kültür mirasını, insanların kahramanlıklarını, yurt sevgisini, dostluğa ve güzelliğe olan tutkusunu vücut hareketleri ile bütünleştirip anlatmak halk oyunlarının ana amaçlarının başında gelmektedir. Halk oyunları ile milli kültür bağlantısı kurarken sosyal ve kültürel yönlerinin yanısıra eğitici fonksiyonuda göz önüne alınarak seyirciye o şekilde aktarılmalıdır.

Seyirciye ulaşmada kitle iletişim araçlarının günümüz dünyasındaki önemi tartışılmayacak kadar büyüktür. Bu temel nitelikten hareketle konu bütünlüğü, zenginliği, seyirciye vermek istediği mesajı ayrıntılı olan, sosyal ve kültürel yönden eğitici, eğlendirici ve bilgi verici programların yapımı sonunda en geniş yayın alanına sahip kitle iletişim araçları ağı vasıtası ile kültür değerlerimizin yurt içinde ve yurt dışında tanıtılması beklenen düzeyde olacaktır.

Bu gün hak oyunları ile ilgilenenlerin etkinlikleini duyurma konusunda iletişim araçları ve medya işbirliğinde tanıtım ve ilişki eksikliği en büyük sorunlardır. Halk oyunlarımızın güzel dünyasına katılım sağlamak için yeterli ve özendirici tanıtım programları yapılmalıdır.

Günümüzde toplumların kültürlerini en etkin biçimde yönlendiren güçlerin başında radyo ve televizyon yayınları gelmektedir. Radyo ve televizyonun zamanımızın en etkin iletişim aracı olmasından dolayı yayınlarda yapılan küçük hatalar bile kültürümüzde derin yaralar açabilmektedir. Bu tür programlar yapılırken folklorun her dalında; tarih, etnoloji, arkeoloji, antropoloji, tıp, edebiyat ve sanat dalları arasında araştırma yapmak özellikle televizyonda görüntü unsuru göz önüne alınarak halk oyunlarının otantik özelliği, oyun figürleri, halk oyunlarında giyilen giysiler ve müziğin tanıtımında göze ve kulağa aynı ölçüde hitap etmesi koşullarının titizlikle ele alınması gerekir.

Halk oyunlarımızın sistemli bir şekilde yansıtılması insanın kendinden yararlanma gücünü ve eğitilmesini sağlar. Bu yansıtmayı yaparken bilim ve teknikten yararlanmak, derleme ve araştırmaları en iyi şekilde yapmak gerekir. Bu konuda yapılmış iyi programın dış ülkelerde de yararlı olacağı unutulmamalıdır. Bu arada program yayın saatinin iyi seçilmesi, programı izleyecek seyirci kitlesinin sayısını oldukça etkileyecektir.

Kitle iletişim araçlarına düşen görev bu kadar büyük ve önemli iken bu alanda yapılan yayınların yeterli, bilinçli ve amacına uygun olduğunu söylemek maalesef mümkün değildir.

Halk oyunlarımızın televizyonların eğlence programlarında beş-on dakika gösterilmekte ve programlarda araç olarak kullanılmaktadır. Yazılı basında ise halk oyunları faaliyetleri sadece haber olarak yer almakta düzenlenen bir festival, yarışma veya gösteri haberi birkaç sütun ile geçitirilmektedir. Oysa bu kıymetli kitle iletişim araçları vasıtası ile unutulmaya yüz tutmuş kültür değerlerimiz yeniden toplumun

ilgi odağı haline gelebilir. Bu alanda yapılan çalışmalar desteklenir ve kültür değerlerimizin nesile aktarılması daha kolay olur.

Radyo ve televizyonlarda yapılacak olan açık oturumlarda halk oyunları faaliyetlerini tanıtma ya da bu konu hakkında uzmanlaşmış kişilerin bilgilerini ve görüşlerini geniş halk kitlelerine ulaştırmaları sağlanabilir.

Halk oyunları konusunda bu güne kadar neler yapıldığından, neler yapılması gerektiğine kadar birçok konu bu programlarda yer alabilir, mümkünse dinleyicilerle canlı bağlantı kurularak tartışılabilir. Ayrıca hemen belirtelim ki bu tartışmalarda çoğu kez halk oyunları yararına olumlu sonuçlar elde edilebilir. Böylece bu tür programlardan yalnızca halka mesaj yollama değil, bu konu ile ilgilenen insanların isteklerini öğrenme bakımından yararlanılabilir. Radyo ve televizyon her ne kadar tek yönlü iletişim araçları ise de tartışmalı bu programlar onlara iki yönlülük kazandırabilir.

Folklor ve halk oyunlarımızla ilgili yayınların sayısı yok denecek kadar azdır. Bu alanda Kültür Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığının yayınları var fakat belirli sayıda yapılan bu yayınların yeterli sayıda okuyucuya ulaştığı pek söylenemez. Yine sayıları az olan folklor ve halk oyunları konulu dergiler ise genellikle amatör dernekler tarafından maddi imkânsızlıklar nedeni ile ayda bir, üç ayda bir veya altı ayda bir çıkartılmaktadır. Fakat yine bu dergilerde gerek yurt içinde ve gerekse yurt dışındaki okuyuculara yeterince ulaştırılmamaktadır.

Tüm bu yetersizlikler göz önüne alınacak olursa yazılı basın yanında radyo ve televizyonların zengin kültür değerlerimizi ulusal ve uluslararası kitlelere aktarmak konusunda yapacakları bilimsel yayınların çok önemli olduğunu belirtmekte fayda vardır. Bu bilimsel yayınları şöyle örnekleyebiliriz;

1. Yöresel folklor derlemeleri,
2. Halk oyunları festivalleri,
3. Halk oyunları gösterileri,
4. Halk oyunları yarışmaları,
5. Halk oyunlarımızın öyküleri,
6. Halk oyunlarında giyilen kıyafetler ve özellikleri,
7. Halk oyunlarımıza eşlik eden çalgıların tanıtılması biçiminde olabilir.

Halk oyunları ile ilgilenenler adına kitle iletişim araçlarının yöneticilerine bir çağrıda bulunmak istiyorum:

Türk kültür değerlerinin evrensel kültür içinde tanıtımı kampanyasını başlatalım. İlkemiz; kültürel zenginliklerimiz ve halk oyunlarımızı yaşatmak olsun. Hedefimiz; Avrupa topluluğuna tam üye olma yolundaki ülkemizin kültür değerlerinin evrensel kültür içindeki tanıtımı olsun.

Türk kültürünün ve ülkemizin dış imajını olumlu yönde kuvvetlendirici, tanıtıcı teşviklerde bulunma, yurt dışındaki vatandaşlarımızın katılımını sağlamak. Türk halk oyunlarını mahalli özellikleri içinde tanıtmak kitle iletişim araçlarını yönetenlerin ve halk oyunları ile ilgilenen kimselerin toplumsal bir görevidir.

Kitle iletişim araçları vasıtası ile yapılacak olan yayınlarda milli birlik ve beraberlik şuurunun benimsenmesine, Türk kültür ve sanatının yaygınlaştırılmasına ayrıca genç nesillerin kendi öz kültür değerlerine sahip çıkmalarını özendirici çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmalar yapılırken kitle iletişim araçlarını yöneten kimseler ile folklor ve halk oyunları konusunda uzman kimselerin bir araya gelerek ortak çalışmalar yapması, bu hedeflerin gerçekleştirilmesini çabuklaştıracaktır.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, kitle iletişim araçları vasıtası ile ulusal kültür öğeleri, uluslararası kitlelere daha çabuk ve etkin olarak aktarılabilir, kültür değerlerinin nesilden nesile aktarılması daha kolay olur ve gençlerimizin kendi öz kültür değerlerimizi tanıdıktan sonra yabancı kültür arama istekleri son bulur.

TAR

Alpay ÜNSAL
İTÜ. TMDK. Öğr. Gör.

Tar'ın tutuş şekli

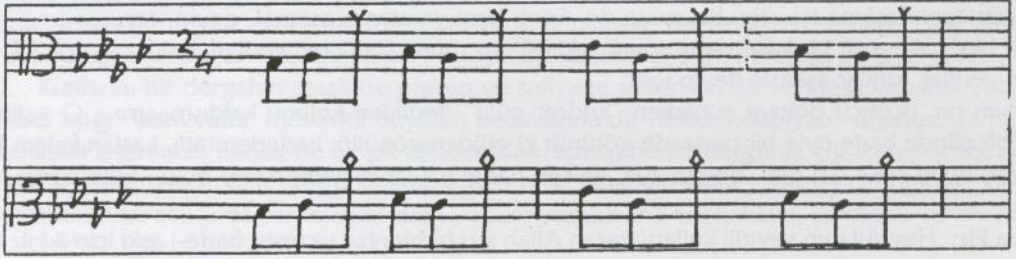
Azerbaycan Halk profesyonel müziğinde ve mugam (makam) sanatında zenkteller ustaca kullanılmakta olup ayrı mızrap usulü ile çalınmaktadır. Buna müzisyenler telin ismini vermişlerdir. Yani zenk mızrap adını vermişlerdir. Bu usulleri (zenk mızrabı) Mirze Sadık Esedoğlu Kurban Primov, Ahmet Bakıhanov, Mensur Mensurov, Behram Mensurov, Ramiz Gulyev ve bir çokları ustalıkla kullanmışlardır. Aşağıda zenk mızraplara ait nota örnekleri görülmektedir. (n düz mızrabı ifade etmektedir. V ters yani alt mızrabı ifade etmektedir.

Tar için yazılmış konserlerde tarih sahasını ve kullanım alanını göstermek için zenk mızrablara sık yer verilmiştir. Çünkü diğer müzik aletlerinde rastlanmayan bir özelliktir. Ayrıca. 'Rast, Sur, Bayatı-Şiraz, Cargah, Katar, Şahnaz, Mahur gibi bir çok makamların ifasında sık kullanılmaktadır.

Üzeyir Hacıbeyov halk çalgı aletleri orkestrası için yazmış olduğu "Birinci Fantaziye" çargah makamında zenk mızrabı çok kullanmıştır. Üzeyir Hacıbeyov'dan sonra gelenlerde (Seyid Rüstemov, Süleyman Elesgerov, Hacıhan Memedov) aynı şekilde halk çalgıları için konserler, küçük hacimli piyesler yazmış ve zenk mızrapdan faydalanmışlardır.

Zenk mızrabın 1. çeşidini C. Elesgerov "Tar ile F-no için sonatına eserinin kadınsıyasında kullanmıştır. 1. Tür aşağıda görülmektedir.

C. Elesgerov " tar ile halk çalgı aletleri orkestrası için 2. konserinde 2. tür zenk mızrabı kullanmıştır. Bu tür mızrabda aşağıda görülmektedir.

Hacıhan memedov ise tar ile orkestra için 1 nolu konserinde 4. tür zenk mızrap kullanmıştır. Aşağıda görülmektedir

HALK AŞIKLARI

Semih SANDIKÇI

Halk Şairleri Nasıl yetişiyor? Bu aktan, karadan anlamayan aşıklar nasıl oluyor da, demelerini, değişlerini bir konuşma kolaylığıyla söyleyebiliyor diye merak edenler var. Hakları da yok değil, ama, hangileri kasediliyor acaba- Zira bizim Aşık deyip geçtiğimiz bu gönül adamlarının arasında hak aşığı meydan aşığı sohbet aşığı olanlar var. Her üç tip halk şairide ayrı ayrı şartlar içinde kendi havasını, suyunu bularak yetişiyor.

Halk Aşıkları: Eski halk inanışlarına göre pir dolusu aşk badesi içerek... İnsan günün birinde, bir gaflet uykusuna dalmaya görsün! Hele pınar başları hiç tekin değildir. Nerede var, nerede yok, yeşil giymiş, yeşil başlı bir pir, gelip baş ucuna dikilir: uyan, gaflet uykusundan uyan; sen kendini getirmiş de, bulamıyorsun; yoksa sende olan kimde var; başın senin bir kuş kafesi; senin dersin, davudun sesi; on parmağından da bal mı dedin, bal akıyor; ama velakin, aşk olmayınca meşk olmaz. Şu sunduğum şerbete pir dolusu, aşk badesi derler; al oğlum al bunu, seni, beni yaratanın aşkına iç! der. Bu avare de Seni, beni yaratanın aşkına! deyip içer.

Yeşil başlı pir, yeşil bir kase daha sunar: Al oğlum, bunu da üçler, yediler, kırklar aşkına iç! der. Bunu da alır; Üçler, yediler, kırklar aşkına! deyip içer.

Derken pir, üçüncü doluyu sunarken "kudret gülü" dedikleri kolunu kaldırmazmı... O gafilin gözüne bir elinde gül bir elinde bade öyle bir perizade görünür ki gülden gönüllü, badeden tatlı, kaşları kalem karası, gözleri ahu yazması, boyu selvi dal gibi, doğan aya, ya sen hangi yaylanın gülü, hangi gülün bülbülüsün? demiye kalmaz.

Koca Pir: Hey Allahın sevgili kulları; yazan Allah sizi birbirinize yazmış; bade-i aşkı içip ikiniz bir can olun... Güller solup, gönüller perişan olmadan birbirinizi arayıp bulun! deyince, ikisi birbirinin elinden içip dünyalardan geçerler, amma neden sonra uyanıp bakarlar ki, gafil ne baksın! Ne o pir var; ne o peri... Ancak, üç yüz altmış altı damarına bir od düşmüş öyle bir yanış yapıyor ki, deme gitsin. Hemen pınara seğirtir amma, nafile... Buna Ateş-i aşk derler artar, eksilmez. Bunlar ancak yüreklerini boşaltmakla ferahlayabilir ve işte o zaman cankurtarana sarılır gibi saza sarılır; gayrı ne bir usta önüne diz çökmek ister, ne yedi yıl demek:

Hey Allahın, benim elimde ne var! Söylemek benden, söyletmek senden! deyip de saza bir dın! dedi mi, bitti; değil demelerini, değişlerini bir konuşma kolaylığıyla söyleyip çalmak, kah eser yeller gibi, kah çağlar çağlar gibi.. Halk aşığı derler bunlara; Aşık garip gibi, aşık Kerem gibi. Bir Resul biri Mirza... İkisi de hab-ı gaflet de pir dolusu içmiş; biri garip olup uyanmış; biri Kerem olup yanmış, İsimlerinin, eserlerinin etrafında da bildiğimiz halk hikayeleri meydana gelmiştir.

Bugün bu eski inanışa inanmayanlar bulunabilir. Fakat en inanılmayacak şeylerinde, inanılır bir tarafı vardır. Öyle ya, insan hangi hülya ile yatarsa, çok kere o rüya ile uyanmaz mı?

Meydan aşıklar da, pir dolusu içerek değil; usta aşıkların sazı üstünde uyanıyor, eğer ruhlarında bir cevher varsa... Ve zira, bu da herşeyden önce bir kabiliyet işi... Her kabiliyet gibi, doğarken getirdikleri bu Tanrı vergisi de, ancak istenirse gelişir; yoksa günün birinde ya kuruyup kaybolur; yahut da başka bir enerjiye dönüşür. Bu bakımdan denilebilir ki, meydan aşıklarının, şairlik kabiliyetini ilk işleyen hayat ve tabiat; son geliştiren de önünde diz çöktükleri usta aşıklardır. Biri bunları aşk a düşürür, öbürü de aşıklık ulaştırır. Şöyle ki:

Bu hayat ve tabiat, hayale sığmayan güzelliklerle doludur. Yaratan yaratırken özendikçe özenmiş, çevre yanını lale, sümbül bezenmiş; elvan elvan çiçek, buram buram koku, aygın, baygın ses... Hele yaz bahar dedi mi, dağ taş dile gelir; dal dal, yaprak yaprak çağırır insanı, gel diye; gel şu çamların gölgesine uzan; suların türküleriyle uyu, yeşilin rüyasına dal ve uyanabilirsen kuşların sesiyle uyan diye. Eh, insan, böyle bir yer de yaşar da, bir güzellik zevki almaz olur mu? Gayri her yerde ve her şeyde güzeli, güzelliği ararlar; bazen bunu bir çiçekle bulur, bazan bir böçekte; derken günün birinde de bu güzelliği Allahın kendileri için yarattığını sandıkları bir güzelde bulur, gönülden vurulurlar ona; işte bu vuruş ve tutuluşların adı aşk mıdır, ateş midir, her ne ise ocaklardan ırak yakar yandırın adamı...

Hani dünya sel olup aksa, bu aşkı, bu ateşi söndüremez. Ferahlamak için, aşıklar yoluna tutup söze, saza koşulmak lazım; lazım ya kolay mı bu! aşıklıkta yol var, erkan var... Bir defa, ustalardan usta bir aşık bulup el, etek öpeceksin; sonra önünde diz çöküp şöylesine yalvaracaksın:

Aşık baba gel rahmeyle; beni çıraklığa kabul et; kalbim var, dilim yok; derdim var, telim yok; kalbimi dile, derdimi tele getirirsin yolunu öğret, yolunda yürüyelim; yolunda öleyim! diye... O aşık da halden, dilden anlıyan bir aşıkta:

"A yiğitin genci" der "sen bu aşkla iyice haşlanmış, taşlanmışsın, daha fazla yaşlanıp başlanmasan da olur;

sen de yalnız aşk değil aşıklık cevheri de var. Hele bir dur, seninle yayla konup göçeriz. O çiçekli yerlerde gönlün gül olur açılır, dilin de bülbül olur söyler, bunlar olur şey! Vezni, düzeni kavramak, ayak kurmak, söz bulmak, bunlar da kolay iş; beni dinleye dinyaeye, deyişlerimi söyleye söyleye alıştır, yetiştirsin; gayri koşmalar mı dedin koşmalar koşarsın, varsağılar mı dedin, varsağılar söylersin; hatta şu felek bir taş üstüne bir taş daha atsa, şu yürek dert üstüne bir dert daha bağlasa da güzellemelerden üstün güzellemeler, yiğitlemelerden üstün yiğitlemeler yapıp yakıştırsam; şu dünyada aşıklara baş ben olsam, diye çırpınıp durursun. Aşıklık dedikleri bu gül dikenli yolda pek unmazsın ya, güler yüz, tatlı dil de gönül coşkunluğu içinde yasarsın bir zaman... diye, gönlümü alır. Bu delikanlı aşık da, o günden sonra o büyük aşkın önünde diz çöküp yedi yıl emek verir ve günün birinde ustasının sazı üstünde uyanıp yetişir. Kalbini dile, aşkını tele getirmeye başlar Karacaoğlan Dadaloğlu, Aşık Ruhsati ve Aşık Mesleki gibi... İşte bu halk şairlerine meydan aşığı dizip koştuklarına da aşk edebiyatı diyoruz.

Sohbet Aşıklar: Bazı halk şairleri de, yine şair olarak doğar, etrafından, mühitinden de alacağını alır; fakat, usta bir aşkın sazı önünde diz çökmez de, bir duygu ve ifade terbiyesi geçirmek için, ya "Taptuğun tapusu" na, ya da başka bir dergahın eşğine yüz sürer. Bu dergahın dili sihirli bir dildir, kalpten kalbe seslenen bu dil, yalnız inandırmaz, inandırdıklarını sevdiren de... Bu sevgi ise, sevgilerin başı olan Allah sevgisidir. Yani "mecazi aşk" a bedel " ilahî aşk" İnsan bu büyük aşka tutuldumu her türlü benlikten, nefsanilikten sıyrılıp "Halk ile hak olmak" istemesi ile uyanıp tutuşmaya başlar. İşte, bu yanan, tutuşan gönüllerin sesleri, nefesleri de birer şiiirdir; Yunus gibi, kaygusuz gibi... Ruhlarını bir dergahın ateşinde pişiren ve safiyane şiiirleri örnek ve meşk yaparak yetişen bu halk şairlerine "Sohbet aşığı" tasavvufun mestisini duyuran bedialarına da "tekke edebiyatı" diyoruz.

Türkü yakanlar'a gelince: Bunlar ne bir pir elinden dolu içmiş, ne bir dergahta çiğ iken pişmiş, ne de bir ustanın sazı üstünde uyanıp yetişmiştir. Çoğu kadın olan bu halk sanatkarlarının yaratma cehdini de, önce kendilerinin ince hisli yaradılışına, sonra da yaratılan eserleri yoğura yoğura ana asıl kalıbını, kıvrımını veren halk a borçluyuz.

Elbette, daha ilk başta o türküyü yakan biri vardır; bu belki bir aşık, de bir kadın işidir. Fakat, bu türkü topluluğunun arasına yayıldıktan sonra onun dilinden, telinden çıktığı gibi kalmaz. Zamanla, yayıldığı yerlerin hislerini, seslerini alarak halkın istediği gibi değişip gelişir. Bir türkünün çeşitli varyantlar oluşu bundandır. İşte bunu değiştirip geliştiren şahsiyetler bütün olup bir milli şahsiyet halini aldığı için, türküler ferdi değil, topluluğun yüreğinden doğmuş anonim eserler sayılır.

Bunun için günden güne, yerden yere ve ağızdan ağıza geçen halk türkülerinin ne doğduğu tarih bilinir, ne doğduğu yer aranır, ne de onu ilk dizip koşan bulunur.

Köroğlu, Kerem, Karacaoğlan, Emrah gibi belli aşıkların, türkü havasına bürünen, bazı parçaları bir yana asıl türkülerin yaşı, başı pek belli değildir.

Bu itibarla halk türküler; aralarındaki ölçü birliğine, şekil benzerliğine, dil ve duygu yakınlığına rağmen, ne "aşık edebiyatı" kadrosu içine alınabilir, ne de tekke edebiyatı nın... Onlardan büsbütün aynı, tam manasıyla bir "folklorik edebiyatı" tır ve bizce asıl halk edebiyatı da budur ve bu mahiyetteki halk mahsulleridir.

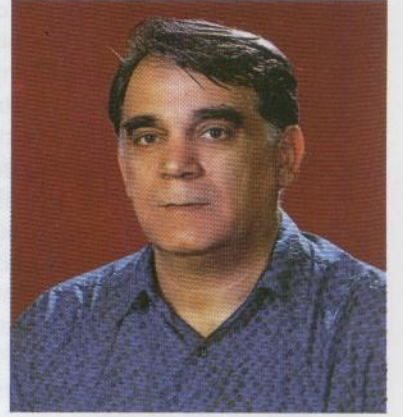
Halk türkülerinin mevzularını, bu mevzuların içtihat örgülerini, örf ve adetlerden alınma desenlerini, kuruluş ve doyuluş metotlarını, duyuş ve ifade vasıtalarını, sanat ve estetik değerlerini ve nihayet sosyal fonksiyonlarını kılı kırk yararcasına tahlil etmek gerekemeyebilir. Bununla berebare, kısaca söylemek gerekirse, halk türkülerinin aşıl koruyucusu insandır. Ama, Kaf dağında yaşayan insan değil, bu toprağın üstünde doğan, bu toprağın üstünde büyüyen; içinde yaşadığı cemiyet gibi duyup, cemiyet gibi düşünen insan... İşte türküler, bu reel insanın başına gelenleri, bunların gönül ve ülkü dünyalarını dile ve tele getirir.

Bu türkülerin dili de, halk dili dediğimiz, o imajlı, imali dil; o engin ve zengin dildir. Bu dilin ne sihirli ve şiirli bir ifade kudreti olduğunu örnekteki türkülerden bir kere daha anlayabiliriz.

Çünkü ifadelerinde, parmağımızı ağızımızda bırakan öyle bir tablo canlılığı, yüreğimizi yerinden oynatan öyle bir anlatış düzeni tathılığ ve bir fidanın tomurcuklanması gibi kendiliğinden doğmuş görünen öyle bir sanat örgüsü var ki... Hele o misraların bir pınar gibi akışı ve "kavuşdak" ların kurnasına dökülüşü derin bir heyecanla bizi sarıp sarmalıyor.

Gerçekten seslerle sözleri bir arada doğuran türkülerin kendilerine göre öyle bir havası var ki, içli mi içli, dokunaklı mı dokunaklı... Bu lirik ve titreşim, sade yüreğimizi bir müzik tadı ile ısıtarak, okşayarak tatlı tatlı titremekle kalmıyor; bizi adeta, kendi darkabuğumuzdan taşırarak bir zevk ve heyecanla büyüleyerek türkülerden örülmüş renkli, sihirli bir aleme götürüyor.

GAZİANTEP YÖRESİNİN HALK OYUNLARI GİYİSİLERİ

Ünal ALTINOK

Mar. Üniv. Bed. Eğt. ve Spor
Y.O. Halk Oyunları Öğr. Gör.

Gaziantep yöresel kıyafetler bakımından incelik ve becerinin bütün güzellikleriyle ortaya konduğu el emeği, göz-nurunun sergilendiği etnoğrafik değerlerle doludur. Gerek kumaş ve gerekse nakışın uyumunun günümüzde sadece folklorik düzenlemelerde ve Halk Oyunları ekip elemanlarının üstünde görülüyor olması dahi bir kültür mirasına sahip çıkılmasının delilidir. Gaziantep ilinde giyilen mahalli kıyafetlerin erkek ve kadın ayırımı yapılarak belirgin özellikleri aşağıda belirtilen şekilde özetlenebilir:

KADIN VE GENÇ KIZLARDA GİYİSİLER

BAŞ KISMI

FES: Kırmızı veya bordo renkte özel kumaştan yapılan, başa giyilen bir giysidir.

TAÇ: Çeşitli motiflerden oluşan ve gümüşten yapılan taç fesin üzerine dikilir.

ŞEKKE: (YANAKLIK) Gümüşten yapılan yanaklık, fesin alt kısmına dikilir. Şekkenin kenarlarına, kadınlar çocuk sayısına göre altın dikerler. Mali durumu iyi olmayanlar altın yerine altının 1/10 olan GAZI diker. Çocuğu olmayanlar birşey dikmezler.

AHMEDİYE

Barak yöresindeki kadınların kullandığı koyu turuncu renkli bir baş örtüsüdür. Başa bağlanışı genç kıza, yaşlı veya dul kadına göre değişir.

PUŞU: Taç üzerine puşu bağlanır.

TOZAK

Genç kızların düğünlerde başlarına taktıkları tavuk, horoz ve turna tüyüdür. Tüyler boyanarak başın yan tarafına takılır. Diğer tarafında mevsim çiçekleri takılır.

Tozak için:

Yel vurur kozak oynar

Başında tozak oynar

Ben yarime ne yaptım ki?

O benden uzak oynar

KOZAK: Pamuk kozasıdır.

MERKEZİYE

İpek kumaştan yapılan üzerinde çeşitli motifler bulunan bir örtü çeşididir. Barak'ta erkekler ve kadınlar başlarına bağlarlar.

GÖVDE KISMI

SALMALI GÖMLEK: beyaz renkli, üzerinde küçük çiçekler bulunan kumaştan yapılır. Salmalı gömleğin kolları üç eteğin kollarının kirlenmesini önleyecek şekilde dışardan katlanarak ense- nin hizasında iki salma ucu düğümlenir. Bu gömleğe saydan gömleği de denir.

YELEK

Gaziantep'te dokunan kutnunun çeşitli dizaynlarından yapılır. Kolsuzdur. Düğmeleri kendi ku- maşından yapılır. Arka ve iç kısım astarlıdır. Salmalı gömleğin üstüne giyilir.

ÜÇ ETEK

Özel kumaş üzerine renkli ipliklerle çeşitli motifler işlenerek yapıldığı gibi kadife kumaş üzeri- ne altın veya gümüş telden sırmalar işlenerek de yapılır. Üç eteğin boyu ayak bileğine kadar olur. Eteklerin yırtmaçları belde sona erer. Üç etekler düz kadife veya satenden yapıldığı görü- lür. Üç eteklerin iç kısmı astarlıdır.

FERMANA

Gövdeye, düz kadife üzerine gümüş işlemeli üstlük giyilir. Ön ve arka kısım motiflerdir. Mavi çuhadan da yapılır. Yakalı ve yakasız önü açık kol ağzı dar olur. iç kısmı astarlıdır.

HİRKA

Mavi çuhadan, yakasız, önü açık, üzerinde çeşitli motifler işlenerek yapılır. Ayrıca çeşitli renk- te olur. Kışın pamuklu hırka, yazın ise ince kumaştan yapılan şam hırkası giyilmektedir.

KÖYNEK

Beyaz kumaş üzerine kirpi okuyla delikler açılarak, renkli ibrişim ipliklerle çeşitli motifler işle- nen bir giyisidir. Kadın köyneklerinin işçiliği fazladır. Renkli ve süslüdür.

ŞAL KISMI

Üç eteğin ve entarinin üzerine belde "kemer" ya da kuşak bulunur. Kemer altın veya gümüş- tendir. kuşak ise kumaş üzerine işlemler ve çeşitli süsler ile elde edilir. Bele şal kuşak da bağ- lanabilir.

Gaziantep'in bütününde kadınlar ve genç kızlar bütçelerine göre cins cins gümüş kemer takar- lar. Varlıklı olanlar altın kemer takar. Fakirlerde ise şal kuşak veya ipek kuşak göülmektedir.

Gümüşten yapılma çeşitli kemerler vardır:

1. Hazırlı kemer
2. Asıklı kemer
3. Fişekli kemer
4. Kasnaklı kemer (Tek parça gümüşten yapılmıştır).
5. Zincirli kemer (Zincirlerle birleştirilmiştir).

Kemerlerin altına kalınca bir bez geçirilerek çabuk yıpranması önlenir.

TÜRKİYE'DE ETNOMÜZİKOLOJİ ÇALIŞMALARINA GENEL BİR BAKIŞ (III)

Süleyman ŞENEL

İTÜ Türk Musikisi Dev. Kons. Öğr. Gör.

Bugünkü Durum...

Bugün, Müzikolojik ve Etnomüzikolojik çalışmalar konusunda gelinen nokta, herşeye rağmen memnuniyet verici boyutlardadır. Buna karşın, henüz gerçekleşemeyen pek çok ideal vardır.

Öncelikle belirtelim ki Türkiye de, yaklaşık yetmiş yıl önce başlayan resmi ve yarı resmi halk müziği çalışmalarında, yüzlerce etnoğrafik ve folklorik değer gün ışığına çıkarılmıştır. Yurtiçi ve yurtdışında onlarca eser yazılmış, Resmi ve özel arşivlerde, bizim düşüncemize göre 40.000 civarında halk müziği numunesi toplanmıştır. Almanya, Fransa, Macaristan, Hollanda, A.B.D ve Japonya başta olmak üzere, yurt dışındaki çeşitli arşivlerde bulunan malzemelerimizin miktarı ise henüz tam olarak bilinmemektedir.

Bu çalışmalara karşın, henüz gerçekleşemeyen hedefler vardır ve bu hedeflerden bazıları, 1936 yılında Bartok tarafından da dile getirilmişti. Şöyle demişti Bartok:

“...Tetkik işini yurdunuzda başarmak için, esaslı surette toplayınız ve toplanan eserleri bastırarak hususunda elden geleni yapınız...”

Bu sözlerin üzerinden yarım asrı aşan bir süre geçmiş olmasına karşın, bugün de geçerli olan bu görüşlerden, ne yazık ki yeterince istifade edilmedi. Öncelikle, “Tetkik işini başarmak için bir an önce toplayınız” sözleri tam manasıyla gerçekleşemedi.

Gerek Darü I-Elhân ve gerekse Ankara Devlet Konservatuvarı adına mütevâzi şartlarda gerçekleştirilen gezilerde, yapılabilecek işlerin en mükemmeli yapıldı. Darü'l-Elhân derlemeleri, yeni kurulan Cumhuriyet'in elverişsiz imkanlarıyla daha verimli olamazdı. Ankara Devlet Konservatuvarının, ikinci Dünya Savaşı'nın tüm dünyayı yakıp kavurduğu bir zamanda, derleme gezilerine çıkması; cihaz, ulaşım ve teknolojik imkansızlıklar içinde bu çalışmalarını sürdürmesi, her türlü takdirin üzerinde anılması gereken yüce mücadelelerdi. Daha sonra gerçekleştirilen pek çok resmi ve yarı resmi derleme çalışmaları sürdürülemedi ya da tatmin edici sonuçlar vermedi. Özellikle de, pek çok köye ve köylüye ulaşılamadı.

Bunun yanında, Türkiye dışında yaşayan soydaşlarımızın müzikleri konusunda da yeterli çalışmalar yapılamadı.

Bunun yanında, Dünya üzerinde son yıllarda gerçekleşen şaşırtıcı boyutlardaki siyasi coğrafi değişimler, Türk Müzik adamlarına, Balkanlardan, Çin'e uzanan Türk Dünyasında, geniş ufuklar kazandırdı. Bu gelişmeler, aynı zamanda, kayıtsız kalınamayacak son derece ağır sorumlulukları da

beraberinde getirdi.

Bela Bartok'un tavsiye ettiği; "Toplanan eserleri bastırmak hususunda elden geleni yapınız" sözleri de henüz yerine getirilemedi.

Arşivlerde bulunan malzemeler, ilmi eserler halinde yayınlanmadığı gibi, bunların notaları dahi, hemen hiç yazılmadı. Dârü' l-Elhân derlemeleri hariç, resmi ve yarı resmi derlemeler hakkında hemen hiç bir kaynak ve rapor yayımlanmadı. Toplanan malzemeler, tasnif edilerek, kullanıma hazır hale getirilemedi ve katalogları da yapılamadı. Üstelik, bunlar, günden güne bozulmaya ve kullanılamaz hale gelmeye başladı. Çoğu arşivlerde barındırılan malzemeler, ayrıca; araştırmacıların kullanımına da kapalı tutularak, tozlu raflarda, adeta bakımsızlığa mahkum edildi. İlim ve sanat camiasına kazandırılmamış olan bu malzemeler, bestecilerimizin istifadesine de sunulamadı.

İçinde bulunulan bu çıkmazlara karşın, günümüzde, yeni bir "Halk Müziği Derleme Seferberliği" ihtiyacı da ortaya çıktı ki kaynak kişilerin günden güne ölümü ve teknolojik araçların değerlerimize yaptığı tahrifat, artık önlenemez hale geldi. Üstelik, bu derleme seferberliğinin coğrafyası Türkiye sınırlarını aşarak Türk Dünyası boyutlarına ulaştı.

Öncelikle, güven ve mutluluk veren konulardan biri, Türk musikisinin gelişmesini ve güçlenmesini sağlayacak alt yapının hazırlanmış olmasıdır. Anayasa, Millî Eğitim Temel Yasası, Yüksek Öğretim Yasası, V. ve VI. Beş Yıllık kalkınma Planları gibi temel yasa ve hükümlerle, geleneksel millî musikimizin önemszenmesi belirlenmiştir.

Bununla birlikte, Eğitim-öğretim, Araştırma, Uygulama, yayın yapma ve yan kuruluşlar kurma amaçlarını yerine getirecek kurumlar kurulmuş; İstanbul, İzmir ve Gaziantep ve Türk Müsiki Devlet Konservatuvarları açılmış ve ayrıca; bölge Konservatuvarları ve özel dernekler yaygınlaştırılmıştır.

9 Eylül üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde kurulan "Müzikoloji" bölümünden sonra, İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuarı, Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuarı ve M.S.Ü. Devlet Konservatuarı bünyelerinde de "Müzikoloji" Bölümleri kurulmuş ve bu bölümlerde "Etnomüzikoloji" eğitimleri de verilmeye başlanmıştır. Kısaca, Müzikoloji ve Etnomüzikolojinin en önemli unsuru olan "Etnomüzikolog"ların yetiştirilmesi yolları da açılmıştır.

1928 yılından beri, Türkiye Cumhuriyeti'nin üniter yapısına uygun olarak, bölgeler arası müzik kültürünü tabana yayan ve halkı eğlendirmek kadar eğitmeyi de amaç edinen Türkiye Radyo Kurumu, bu görevini, Kültür Bakanlığı bünyesinde Ankara, Sivas ve Urfa'da kurulan Devlet Türk Halk Müziği toplulukları ile paylaşmaya başlamıştır. Bu topluluklar, Halk Müziğimizin aslına uygun icrası, korunması, yaşatılması, ve halka yansıtılması görevlerini yerine getirmektedir. Bunun yanında, müzikle hareketi birleştirmek üzere Ankara'da ayrıca, Devlet Halk Dansları Topluğu da kurulmuştur.

1930'lu yıllarda Türk Müziği araştırmacıları için büyük bir amaç belirlenmişti. "Türk Müziği Araştırma Merkezi yada Enstitüsü"nin kurulması... Bu düşünce uzun yıllar gerçekleşemedi. Zaman içinde, "Balkan-Türk Müziği Araştırma Merkezi", "Orta Asya-Türk Müziği Araştırma Merkezi", "Kafkas-Türk Müziği Araştırma Merkezi" yada hepsini içine alacak: "Türk Dünyası Müziklerini Araştırma Merkezi" veya "Türk Dünyası Etnomüzikoloji Enstitüsü"nin kurulma zorunluluğu da ortaya çıktı. Bugün iftiharla belirtmek gerekir ki 5.9.1991 tarihinde, İstanbul Üniversitesi bünyesinde, Prof. Dr. Ayhan Songar ve Yrd. Doç. Dr. Rahmi Oruç Güvenç'in çabalarıyla, "Etnomüzikoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürlüğü"nin kurulmuş olması ve ayrıca; İTÜ bünyesinde de Türk Musikisi Devlet Konservatuarı Müdürlüğü'nün girişimiyle, Türk Müziği Dökümantasyon Mekezinin kurulma aşamasına gelmesi, Türk Müziği açısından memnuniyet verici ve gelecek için umutlanmamızı sağlayan önemli girişimlerdir.

KAFKAS ATASÖZLERİ

Yazan: Bülent AKTAŞ

- * ACELE ETMEN GEREKTİĞİNDE SABIRLI OL. SABIR BAŞARININ DİLİDİR
- * TAVŞAN KORKAK DEĞİLDİR, O KENDİNİ SAKINIYOR.
- * ANLAM İFADE ETMEYEN SÖZLER ATASÖZÜ OLAMAZ
- * BAŞLANMAYAN İŞİN BAŞINDA YALAN YATAR.
- * BACISI OLMAYANIN, ARKASINDAN AĞLAYANI OLMAZ.
- * BİRBİRİNE BENZEYENLER, BİRBİRİNİ BULURLAR.
- * İŞ ZAMANI İŞ, AŞ ZAMANI AŞ
- * BİR ŞEYİ YAPAMIYORSAN BAŞKASINA BAKIP ÖĞRENMEMEYİ ERKEKLİK SAYMA.
- * UYSAL KOYUNU ÇOK KUZU EMER.
- * GİDENE YETİŞİLİR, YEMEK YİYENE YETİŞİLMEZ.

- * MİSAFİR BEKLİYORUM DERKEN, EVİNE GELEN MİSAFİRİ KAÇIRMA.
- * ELİNDE BULUNMAYAN AYI POSTUNA KIZI GÜVENDİRME, ARKADAŞINA GÜVENİP AYI İLE GÜREŞME.
- * DİLİ OLMAYANIN SOYU YOKTUR.
- * ÖNDERİN AHLAKSIZ OLURSA GİDECEĞİN YER BATAKLIKTIR.
- * YABANCININ KEÇİ ETİ, KENDİ ETİNDEN TATLI OLUR.
- * BOŞ DURMAKTANSA BOŞ ÇALIŞMAK YEĞDİR.
- * ÇOCUĞA İŞ BUYURURSAN, ODA SANA BUYURUR.
- * ÇANAKTAKİNDEN BAŞKASI DÖKÜLMEZ.
- * AYI YAVRUSUNU YEMEK İSTEDİĞİNDE, TOZA BULAMIŞ.
- * KEÇİNİN ÇIKTIĞI YERE OĞLAK da ÇIKAR.
- * EĞRİ OLMAKLA BURUN KESİLMEZ.
- * GÖNLÜM BEN BENİM DİYOR AMA, ACABA BEN KİMİM?
- * DÜNYA GÜZELİNİ GETİRİN DENDİĞİNDE KARGA KENDİ YAVRUSUNU GETİRMİŞ.
- * BALIK ÖLSEMDE SUDAN BAŞKA YERDE DURMAM DEMİŞ.
- * DELİ KENDİNİ DELİ ZANNEDİYORSA DELİ DEĞİLDİR.
- * YİÇİDİN YİÇİDİ, GÜZELİNDE GÜZELİ VARDIR.
- * DUYULAN, GÖRÜLEN KADAR DOĞRU DEĞİLDİR.
- * KÖPEK HAVLADIKTAN SONRA HAVLADIĞINI UNUTUR.
- * EŞEK OTLAĞA SÜRÜLDÜĞÜ HALDE, DİKEN YEMEĞE GİTMİŞ.
- * HARAM YİYEN ACI KUSAR.
- * SU BAŞTAN DURULANIR.
- * DELİ SARHOŞA YOL VERMİŞ.
- * KÖTÜ KÖPEK KENDİ TASMASINA HAVLAR.
- * TUZ ATILAN KURBAĞA GİBİ SIÇRAMA.
- * YEDİĞİN SİSKAL(*) KADAR BEN TUZUNU YEDİM.
- * HERKES ÇIKTIĞI TEPEYİ YÜKSEK ZANNEDER.
- * TANIDIĞIN YERE MİSAFİR GİTME.
- * KURT YESEDE YEMESEDE SUÇLUDUR.
- * İLK VURAN SEN OLMA, FAKAT SANA VURANI da UNUTMA.
- * ÇOK MİYAVLAYAN KEDİ, FARE TUTMAZ.
- * ÇOCUĞA İŞ BUYURURSAN, İŞİ SEN YAPARSIN.
- * ÇOĞALMAYAN TOPLUM, MİLLET OLAMAZ.
- * DELİNİN PEŞİNDEN ÇIK, AKILLININ PEŞİNDEN İN.
- * ÇALIŞKAN ADAMIN EN BÜYÜK CEZASI İŞSİZLİKTİR.
- * GURBET GÖRMÜŞ ADAM SAĞLAM OLUR.
- * DÜŞÜNCEZİZ LAF SÖYLEMEKTEN, ÇAKAL GİBİ ULUMAK DAHA İYİDİR.

(*) Mısır unundan yapılan bir çeşit ekmek

- * DOLU TÜFEKTEN BİR KİŞİ, BOŞ TÜFEKTEN İKİ KİŞİ KORKAR.
- * KAÇANIN YOLU BİRDİR, TAKİP EDENİNSE YÜZ.
- * KÖTÜ SÖZ KURŞUN GİBİDİR.
- * GÖNLÜN GİTMEDİĞİ YERE AYAK'ta GİTMEZ.
- * AYNI ÇİÇEKTE ARI BAL ÇIKARIR, YILAN ZEHİR.
- * İNSAN NEREDE MAHÇUP OLURSA MEZARI ORADADIR.
- * BAZENDE DERT'de KURTARICI OLURMUŞ.
- * İTİBARIN KIRILACAĞINA BAŞIN KIRILSIN DAHA İYİ.
- * KÜÇÜK DOĞMASAYDI, BÜYÜK OLMAZDI.
- * KEÇİ; BİR AĞACIN ALTINDA BİLE KARNİMİ DOYURABİLİRİM, AMA MAKSADIM ÇOBANI YORMAK DEMİŞ.
- * ÖLÇÜLÜ KONUŞ KI SÖYLEDİĞİN SÖZ YÜZÜNÜ KIZARTMASIN.
- * İŞTEN KORKMA İŞ SENDEN KORKSUN.
- * TAKLİTLERE UĞRAŞMA , İCAT ETMEYE ÇALIŞ.
- * SANATKAR HİÇBİR ZAMAN AÇ KALMAZ.
- * İYİ SANATKAR TÜCCAR OLMAZ.
- * KILICIN ALTINDA ANNECİĞİM DEME.
- * KONUK. KOYUNDAN DAHA UYSALDIR.
- * NE YAPACAĞINI BİLMİYEN EVİNİ YIKAR,SONRA YENİDEN YAPAR.
- * ARABANIN ÖN TEKERİ NEREYE GİDERSE, ARKA TEKERDE ORAYA GİDER.
- * SORACAK KİMSEYİ BULAMAZSAN KALPAĞINA SOR.
- * ÖĞREN, İSTER AHİRETTE YARASIN , İSTER DÜNYADA.
- * NAMERT DOSTTAN , MERT DÜŞMAN YEĞDİR.
- * DÜŞMANIN CESURUNDAN DEĞİL, KORKAĞINDAN KORK.
- * MERT KİŞİ KÖTÜ ALIŞKANLIKLARINI ÇABUK TERKEDER.
- * YILAN DERİSİNİ DEĞİŞTİRİR AMA YILANLIĞINI ASLA.
- * YILAN" BEN SOKMAYI BİLMEZDİM İNSANLARDAN ÖĞRENDİM" DEMİŞ.
- * AĞIZ KALBİN TERCÜMANIDIR.
- * EVLAT YETİŞTİRİRKEN EĞİLDİM, BÜYÜYÜNCE YÜCELDİM.
- * DERDİ VEREN KUVVET,GİDERMEYE DE MUKTEDİRDİR.
- * ANA SABRİ SONSUZDUR.
- * DİLİN DÜNYAYI KEMİRDİĞİ KADAR, KILIÇ KEMİRMEMİŞTİR.
- * KONUŞMAK DİLİ YORAR, KONUŞMAMAK KALBİ AĞRITIR.
- * BAZI HAKİKATLER ,ŞAKACIKTAN SÖYLENİR.
- * DENİZLER YOĞURT OLSA , ŞANSIZLAR KAŞIK BULAMAZ.
- * GEVEZE OLANIN, KAFASI DAİMA ŞİŞ OLUR.
- * ŞAKANIN USULÜ OLMALI, YOKSA BOĞUŞMAYI AYILARDA BİLİR.
- * BİRLİK KALEDEN SAĞLAMDIR.
- * GÖZ GÖRMEKLE KALP HİSSETMEKLE DOYMAZ.
- * VÜCUT AĞRISINI KALP HİSSEDER, AMA KALBİNKİNİ HİÇ BİRŞEY.
- * SEVİLMİYEN KİŞİDE KUSUR BULMAK ÇOK KOLAY OLUR.
- * KEŞKE DÜŞMANIM KAÇMAK İSTESE, ONA ALTINDAN KÖPRÜ GÖSTERİRDİM.
- * NASİHAT ÇİÇEKTİR, NETİCESİ İSE BAL.
- * NEZAKET İNSANI ALÇALTMAZ, SAYGINLAŞTIRIR.
- * İYİ KONUŞANA, İYİ DİNLEYEN GEREKİR.
- * AHLAKI GÜZEL OLAN FAKİR SAYILMAZ.
- * SOYLULUK KİŞİYE BABADAN GEÇMEZ, KENDİSİ KAZANIR.

BİBLİYOGRAFYA ÇALIŞMASI (V)

T.F.A OYUNLAR VE FESTİVALLER

Ahmet AYDIN
Sakarya ÜNİV. Fransızca Okt.

OYUNLAR

01 ARAZ, Nezihe : Hey Hey!. Yine de Hey Hey!..
T.F.A., (63), 10.54, S. 1000-1005

02 ASARKAYA, Sebati: Türk Milli Oyunlar Deneği'nin
Bretagne Başansı. T.F.A., (244), 11.69, S. 5452-5456

03 ATAMAN, Sadi Yaver: Üçüncü Halk Oyunları Bayra-
mı. T.F.A. (123), 10.59, S. 2003-2005

04 BAYER, Yalçın: 1970 Ohrid Festivali'ne Robert Koleji
Katıldı. T.F.A., (256), 11.70, S. 5799-5800

05 EREN, Fatih: Bulgaristan Burgaz Festivali ve Başarı-
mız. T.F.A., (233), 12.68, S. 5146-5147

06 ESİ, Neslihan: Yüksek Tahsil Gençliği Türk Folklor
Deneği ve 1969 Ohrid Balkan Festivali. F.A., (240),
8.69, S. 5376-5378

07 DEĞERLİ, Fikret: Türk Folklor Kurumunun 1968 Gö-
sterileri. T.F.A., (233), 12.68, S. 5151-5154

08 DOĞANÇ, Ayhan: Burgaz Festivali ve Türk Folklor
Kurumu T.F.A., (233), 12.68, S. 5141-5142

09 GAZİMHAL, M. Ragıp: Halk Oyunları Bayramı Mü-
nasebetiyle.: T.F.A., (76), 11.55, S. 1205-1207

10 GAZİMHAL, M. Ragıp: Halk Oyunlarımızla Bölgele-
nişler. T.F.A., (86), 9.56, S. 1369-1370

11 GAZİMHAL- M. Ragıp: Beşinci Halk Oyunları Bay-
ramı. T.F.A., (145), 8.61, S. 2474-2476

12 GÜRTUNA, Üstün: Halk Oyunları Topluluğu Barcelo-
na'da Çok Başarılı Oldu. T.F.A., (279), 10.,72, S. 6457-
6458

13 GÜRTUNA, Üstün: Halk Oyunları Grubumuzun Po-
lonya Başansı. T.F.A., (327), 10.76, S. 7791-7794

14 GÜRTUNA, Üstün: Halk Oyunları Grubumuz Dünya
Şampiyonu Oldu. T.F.A., (340), 11.77, S. 8154-8158

15 GÜRTUNA, Üstün: 11. Ohrid Uluslararası Balkan Fe-
stivali ve Türk Folklor Kurumunun Başansı. T.F.A., (350),
9.78, S. 8434-8436

16 GÜRTUNA, Üstün: TFK, Otantik Enstrümanlarda Bi-
rinci Oldu. T.F.A., (352), 11.78, S. 8490-8492

17 GÜZEYBEN, Oktay: Halk Oyunlarımızın Fransa'daki
Zaferi. T.F.A., (233), 12.68, S. 5137-5140

18 HANCAĞIZLI- Kadir: TMTF'nin Fransa ve Yugoslavya
Gösterileri. T.F.A., (256), 11.70, S. 5800

19 HINÇER, Bora: 4. Halk Oyunları Bayramı 1960'da İs-
tanbul'da Yapılıyor. T.F.A., (131), 6.60, S. 2166-2167

20 HINÇER, Bora: 6. Halk Oyunları Bayramı, T.F.A.,
(157), 8.62, S. 2803-2804

21 HINÇER, Bora: T.M.T.F. ve Robert Kolej Halk Oyunla-
rı Gösterileri. T.F.A., (178), S. 64, S. 3414-3415

22 HINÇER, Bora: Geçen Ay Yapılan 8. Halk Oyunları
Bayramı ve Diğer Halk Oyunları Kuruluşları Çalışmaları.
T.F.A., (205), 8.66, S. 4169-4170

23 HINÇER, Bora: İstanbul'daki Halk Dansları Gösterileri
T.F.A., (238), 5.69, S. 5284-5285

24 HINÇER, Bora: Halk Oyunları Derneklerinin Başarılı
Çalışmaları T.F.A., (240), 8.69, S. 5348

25 HINÇER, Bora: Fransız Bretagne Grupları İstan-
bul'da. T.F.A., (243), 10.69, S. 5436-5437

26 HINÇER, Bora: İzmir Turizm ve Folklor Derneği Fran-
sa'da. T.F.A., (255), 10.70, S. 5762-5763

- 27 HİNÇER, Çora: Burgaristan'da Yapılan Türk Halk Oyunları Şenliği. T.F.A., (220), 11.67, S. 4589-4590
- 28 HİNÇER, Çora: Halk Dansları Ekiplerimiz Japonya'da. T.F.A., (252), 7.70, S. 5680-5682
- 29 HİNÇER, Çora: Devlet Balesi Cezayir, Tunus ve Mısır'da Gösteri Yaptı. T.F.A., (267), 10.71, S. 6121-6123
- 30 HİNÇER, İhsan: Milli Oyunlar Festivali. T.F.A., (13), 8.50, S. 205-206
- 31 HİNÇER, İhsan: Avrupa'ya Giden Milli T.T. Federasyonu Ekibi Döndü. T.F.A., (16), 11.50, S. 253
- 32 HİRÇER, İhsan: Milli Halk Dansları Müsabakası. T.F.A., (60), 7.54, S. 945-948
- 33 HİNÇER, İhsan: Yine Milli Oyun Müsabakaları Mevzunda. T.F.A., (61), 8.54, S. 961
- 34 HİNÇER, İhsan: Halk Oyunları Bayramı 1-14 Eylül'de İstanbul'da Yapılıyor. T.F.A., (73), 8.55, S. 11.61-1163
- 35 HİRÇER, İhsan: İkinci Halk Oyunları Bayramı 19-29 Temmuz'da Yapılıyor. T.F.A., (84), 7.56, S. 1337-1338
- 36 HİNÇER, İhsan: İkinci Halk Oyunları Bayramı. T.F.A., (85), 8.56, S. 1359-1360
- 37 HİNÇER, İhsan: Üçüncü Halk Oyunları Bayramı. T.F.A., (121), 8.59, S. 1966-1968
- 38 HİNÇER, İhsan: 4. Halk Oyunları Bayramı Parlak Olacak. T.F.A., (132), 7.60, S. 2186-2187
- 39 HİNÇER, İhsan: Halk Oyunlarımızın Zaferi. T.F.A., (133), 8.60, S. 2206-2208
- 40 HİNÇER, İhsan: Beşinci Halk Oyunları Bayramı. T.F.A., (144), 7.61, S. 2446-2447
- 41 HİNÇER, İhsan: Paris Unicef Galası'nda Türk Folk Dans Grubu. T.F.A., (223), 2.68, S. 4660-4668
- 42 HİNÇER, İhsan: Türk Folklor Kurumu ve Çalışmaları. T.F.A., (233), 12.68, S. 5135-5136
- 43 HİNÇER, İhsan: Fransız-Türk Halk Dans Grupları Değişimi. T.F.A., (240) 8.69, S. 5269
- 44 HİNÇER, İhsan: Romanya Prinitza Devlet Folklor Topluluğu Türkiye'de. T.F.A., (235), 2.69, S. 5212-4214
- 45 HİNÇER, İhsan: Yurt Dışında Yapılan Festivallerde Halk Oyunları Gruplarımızın Başarısı. T.F.A., (243), 10.69, S. 5415
- 46 HİNÇER, İhsan: Le Programme de L'Association Folklorique Turc. T.F.A., (64), 7.71, S. 6028-6029
- 47 HİNÇER, İhsan: İngiltere ve Fransa'da Halk Oyunları Festivalleri. T.F.A., (267), 10.71, S. 6113-6114
- 48 HİNÇER, İhsan: 1972'de Dünya Türk Halk Oyunlarını Yine Alkışladı. T.F.A., (283), 1.73, S. 6541-6542
- 49 HİNÇER, İhsan: Le Programme de L'association Folklorique Turc. T.F.A., (278), 9.72, S. 6428-6430
- 50 HİNÇER, İhsan: Türk Halk Oyunları Topluğunun Başarısı. T.F.A., (315), 10.75, S. 7454-7456
- 51 HİNÇER, İhsan: Halk Oyunları Yarışmaları. T.F.A., (322), 5.76, S. 7659-7660
- 52 HİNÇER, İhsan: IX. Balkan Festivali ve Türk Grubu T.F.A., (325) 8.76, S. 7743-7744
- 53 HİNÇER, İhsan: Türk Halk Dansları Topluluklarımızın Oyunları ve Giyimleriyle Dış Ülkelerde Büyük İlgî Görüyor. T.F.A., (329), 12.76, S. 7846-7849
- 54 İPEKÇİ, Abti: Bir Yarışmanın Düşündürdükleri. T.F.A., (273), 4.72, S. 6272-6274
- 55 KIRZIOĞLU, M. Fahrettin: Trampetli, Akordeonlu Türk Takımı Kars'ı Temsil Edemez. T.F.A., (256) 11.70, S. 5801-5802
- 56 NAHYA Osman: Halkevleri Halk Oyunları Grubu İsveç'te. T.F.A., (328), 11.76, S. 7827-7828
- 57 ŞAHİNLER, Menter: Halk Oyunlarımızın Dış Ülkelerde Temsili. T.F.A., (30), 8.74, S. 7063-7065
- 58 TANER, Haldun: Brüksel'de Kılıç-Kalkan Şakırtıları. T.F.A., (111), 10.58, S. 1769-1771
- 59 TÖR, V. Nedim: Halk Oyunları Müsabakası ve Bir Açıklama. T.F.A., (66), 1.55, S. 1045
- 60 UÇARER, Süheyl: Fansızlar Halk Oyunlarımız İçin Neler Söyledi. T.F.A., (255), 10.70, S. 5773-5774
- 61 YALÇIN- Mehmet: Türk Folklor Kurumu Hollanda'da Başarı Kazandı. T.F.A., (255), 10.70, S. 5772

Taşkın Doğanışık

İ.T.Ü. T.M.D.K. Öğretim Görevlisi

İZMİR VE HAVALİSİNDEKİ ZEYBEKLERDE DİZİLER

Ezgi ve usul bakımından çok zengin olan Halk Müziğimiz, yöre yöre tetkik edildiği zaman, karşımıza çok çeşitli sözlü ve sözsüz eserlerin, hemen yanında ondan hiç ayrılmayan halk oyunlarımızın çıktığını görürüz.

Halk müziğinde önemli bir yer tutan zeybeklerde Ege bölgemizin karakteristik o yöreye uygun özellikler taşıyan bir oyundur. Oyundur diyorum çünkü, her zaman Halk müziğimizde ezgi, usul, oyun birbirini tamamlamıştır.

Zeybekler Ege bölgemizin karakteristik oyunu olmasına rağmen, çeşitli yöelerimizde de zeybeklere raslamak mümkündür. Misal olarak: Kastamonunun “Sepetçiloğlu Zeybeği” Ankara havalisinde “Ankara Zeybeği” İç Anadolu’da “Eskişehir Zeybeği” Doğu Anadolu’da “Elazığ Zeybeği” Antakya’da “Kesinti ve Urum Zeybeği” Kıbrısta yine aynı isimle oynanan “Kesinti ve Urum Zeybeği” Akdeniz bölgesinde önemli zeybeklerimizden biri olan “Serenler Zeybeğini” verebiliriz.

Zeybekler yine bazı yöelerimizde değişik isimler almışlardır. Ankara da “ZİYBAK” Elazığ’da “ZÖBEK” deyimleri gibi..

Zeybek deyimini için, KAMUS-U TÜRKİ şunları yazmaktadır: Hafif silahlı ve muhafazai asiye memur eski bir sınıf asker, Aydın Hüdavendigar ahalisiki efe denilmekle maruf olup garip kıyafetleri vardır.

Hüdavendigar, Aydın ve Teke içinde bulunan bugünkü merkezler şunlardır: Bursa, Bilecik, Kütahya, Eskişehir, Uşak, Balıkesir, Edremit, Bandırma, İzmir, Bergama, Ödemiş, Manisa, Denizli, Aydın, Isparta ve Burdur’dur.

Ahmet Vefik Paşa’nın (LEHÇE-İ OSMANİSİNDE) zeybek maddesinde şunlar yazılmaktadır: Hafif tüfekli askeri Devleti Selçukiye zamanının da, Teke, Aydın tarafından Mısır’a celb olunan zaptiye askeri.

Büyük Türk lughatında “Aydın ve Bursa halkına verilen ad diye geçmektedir, fakat bu sözcüğün kaynağı bilinmemektedir. Zeybekler birde çevik, atılgan, gözüpek, attığını vuran kişi anlamında kullanılmaktadır.

Tek, çift ve toplu olarak oynanan zeybek oyunları ortalama bir hesaplama Halk oyunlarımızın %15’ini teşkil eder. (Bu yüzdeye Seymen oyunlarında dahil edilmektedir.) Zeybek oyunlarını kıyı, dağ, ova zeybekleri diye 3 bölümde toplamak mümkündür.

Kıyı oyunları çabuk ve hareketli, Dağ oyunları daha çok sekintili ve orta hareketli, Ova

oyunları ağır oynanan zeybeklerdir. Zeybek oyunlarında bir çeşit savaş hali ve talimi göze çarpar. Eskiden adalardan gelen eşkiyalara, ayrıca zaptiyelere karşı savunmak ve onlarla uğraşmak için, yürek bütünlüğü ve cesaretin yanında vücudun dayanıklı ve idmanlı olması gerekiyordu. Aydın da bazı evlerde, hala mazgal delikleri bulunur.

Zeybek oyunları kuruluşları, yapı ve tempoları bakımından soylu ve kahramanlık oyunlarıdır. Bir zeybek oyuna kalktıktan sonra, başka bir zeybeğin oyuna çıkması ancak bir meydan okuma telakki edildiği için, tek oynanan zeybek oyunlarında, oyuncu, rakipsiz kendi kendine oynar. Zeybekler her ne kadar erkek oyunu ise de, Ege bölgemizde kadın zeybek oyunlarında vardır. Figür ve hareketleriyle kadınsı bir ifade taşırlar.

Zeybeklerde ritm çok önemlidir, hatta oyuna başlanmadan önce, vücut ritmi alana kadar yürünür, sonra oyuna başlanır. Ayrıca, Zeybek havaları, tempolarının ağırlığıyla başka oyunlardan hemen ayrılır. Oyuna başlayıp iki dönüş yaptıktan hemen sonra, davula doğru bir iki adım atılıp, ilerleyip dizler yere vurulduktan sonra bir iki saniyelik bekleyiş vardır..

Zeybeklerde usuller, genellikle dokuz zamanlıdır. Dokuz zamanının 9/8, 9/4, 9/2'lik mertebeleri kullanılmıştır. Burdur ve Fethiye taraflarında, teke zortlatması denilen 9/16 ölçülü hareketli zeybekler, bu bölgeye ait göçebe topluluklarının soylu oyunlarından. Beş vuruşlu (5/8) ve aksak ritm düzenli (Cengi harbi) denilen usulle oynanan kahramanlık, yiğitlik ifade eden zeybek oyunlarına, bu bölgede rastlanır.

Kökeni şamanlığa kadar dayanan zeybeklerin sizlere kısaca tanıttıktan sonra, tebliğim olan İzmir ve havalisindeki zeybeklerin dizilerine geçmek istiyorum.

Araştırmalarımın sonunda, İzmir havalisindeki (köy ve kasabalar) zeybeklerin İzmir içinde ki (Şehir merkezi) zeybeklerden sayı olarak daha fazla olduğunu tesbit ettim. Buda bize zeybeklerin yaşayışları ve müzikleri hakkında bilgi vermektedir. Daha evvel kırsal kesimde yaşayan zeybeklerin, müziklerinde kullandıkları diziler, yaşayışlarına ters düşen bir karakter gösteriyor. Bunu dizileri incelediğimiz zaman açıkca görebiliriz.

Dizisi: Uşak, Hüseyini
Donanım: sil¹, x
Usûl: 9/8 2+2+2+3=9
Seyir: Çıkıcı

Karar: Lâ
Geçki: Yok

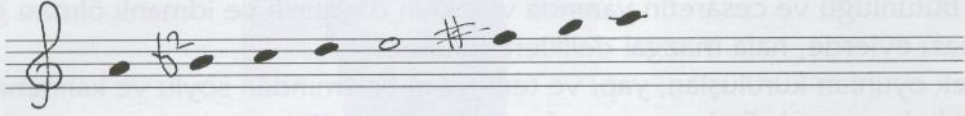
ÖDEMİŞ

BADEMLİYE EFEM

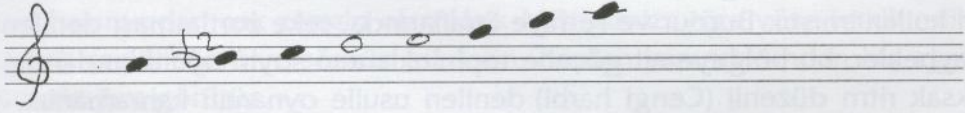
Dizisi: Karcığar
Donanım: Sib², Mib, Fa#
Usûl: 9/4 3+2+2+2=9
Seyir: Çıkıcı

Karar: Lâ
Geçki: Yok

ÖDEMİŞ**GÖKÇEN EFEM ZEYBEĞİ**

Dizisi: Hüseyini
Donanım: Sib', Fa#
Usûl: 9/8 2+2+2+3=9
Seyir: Çıkıcı

Karar: Lâ
Geçki: Yok

ÖDEMİŞ**KADIN ZEYBEK OYUNU**

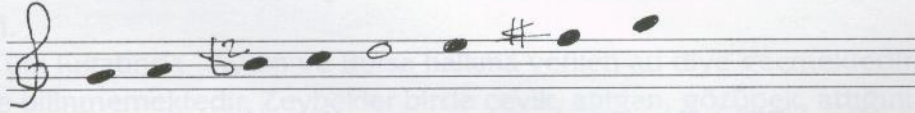
Dizisi: Uşşak, Hüseyini
Donanım: sib',
Usûl: 9/8 2+2+2+3=9
Seyir: Çıkıcı

Karar: Lâ
Geçki: Yok

ÖDEMİŞ**BADEMLİYE EFEM**

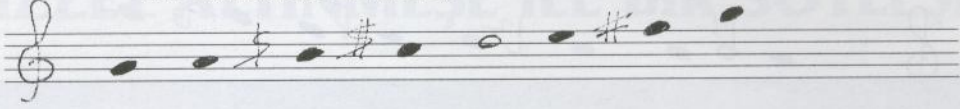
Dizisi: Karcıgar
Donanım: sib', Mib, Fa#
Usûl: 9/4 3+2+2+2=9
Seyir: Çıkıcı

Karar: Lâ
Geçki: Yok

NARLIDERE ZEYBEĞİ

Dizisi: Rast
Donanım: Sib', Fa#
Usûl: 9/4 3+2+2+2=9
Seyir: Çıkıcı

Karar: Sol
Geçki: Hicaz ve Nikriz

ÖDEMİŞ**İKİ PARMAK ZEYBEĞİ**

Dizisi: Nikriz

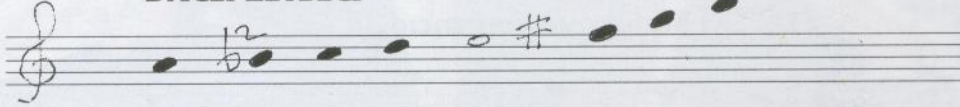
Donanım: Sib', Do#, Fa#

Usûl: 9/4 2+2+2+3=9

Seyir: İnici, Çıkıcı

Karar: Sol

Geçki: Yok

BERGAMA**DAĞLI ZEYBEĞİ**

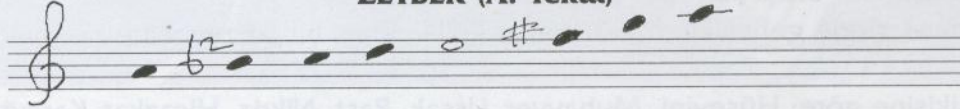
Dizisi: Hüseyini

Donanım: Sib', Fa#

Usûl: 9/4 2+2+2+3=9

Geçki: Nikriz, Hicaz ve Karçıgar makamlarıdır.

Karar: Lâ

ZEYBEK (A. Yekta)

Dizisi: Hüseyini

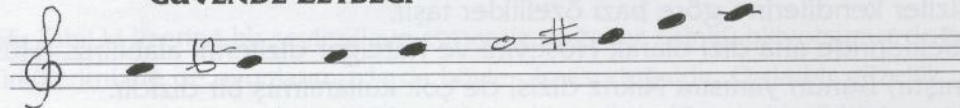
Donanım: Sib', Fa#

Usûl: 9/4 3+2+2+2=9

Seyir: Çıkıcı

Karar: Lâ

Geçki: Yok

İZMİR**GÜVENDE ZEYBEĞİ**

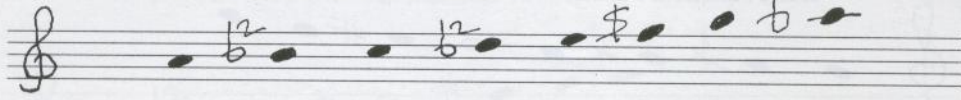
Dizisi: Hüseyini

Donanım: Sib', Fa#

Usûl: 9/2 2+2+2+3=9

Karar: Lâ

Geçki: Yok

İZMİR**SABA GÜVENDE ZEYBEĞİ**

Dizisi: Saba

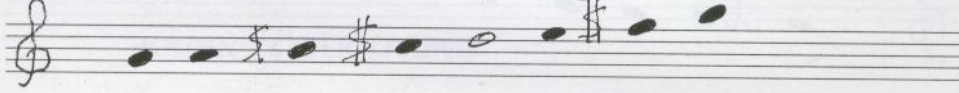
Karar: Lâ

Donanım: Sib², Reb geçici
Fa#, Lab

Geçki: Yok

Usûl: 9/4

Seyir: Çıkıcı

İZMİR**ZEYBEKÎ Muharrem Yorgancıoğlu**

Dizisi: Nikriz

Karar: Lâ

Donanım: Sib², Do#, Fa#

Geçki: Yok

Usûl: 9/8

Seyir: Çıkıcı

Dizilerden edindiğim ortak sonuçlar şunlardır:

1- İzmir zeybeklerinde genellikle minör tonlar kullanılmış, bir iki zeybekte de majör ton işlenmiştir.

2- Türk Musikisine göre; Hüseyini, Muhayyer, Uşşak, Rast, Nikriz, Hicazkar, Karcıgar, Hicaz, Saba, Kürdi makamları kullanılmış. Halk musikisi ayaklarına göre Düz Kerem, Yahyalı Kerem, Yanık Kerem, Kalenderi, Bozlak, Müstezat ve Garip Ayağı kullanılmıştır.

3- Bu makamlardan Hüseyini, Saba, Karcıgar, Muhayyer, Nikriz makamları birçok zeybeklerde tek başlarına, daha önce belirttiğim diğer makamlar geçkili olarak kullanılmıştır. Zeybeklerdeki dizileri her ne kadar klâsik Türk Musikisi makamlarıyla karşılaştırarak açıkladıysamda, Türk Halk Musikisindeki bazı diziler bu makamların tam karşılığı değildir. Çünkü, bu diziler kendilerine göre bazı özellikler taşır.

4- İzmir zeybeklerinde ana dizi olarak Hüseyini ve Karcıgar dizilerini alabiliriz. (Hüseyini daha çok kullanılmıştır) Bunun yanısıra Nikriz dizisi de çok kullanılmış bir dizidir.

5-En çok kullanılan arızalı perdeler Sib², Sib, Fa#, Mib dir.

İzmir ve havalisindeki zeybeklerin içinde de en enterasanlarından biri de Meyhaneler Zeybeğidir.

Bibl. 1. Sadi Yaver Ataman, 100 Türk Halk Oyunu

2. Cemil Demirsipahi, Halk Oyunları

3. Dr. Şenel Önal, Özel.

4. TRT. Arşivi

5. Hüseyin S. Arel, Ders Notları.

İZZET ALTINMEŞE İLE BİR SÖYLEŞİ

İzzet Altınmeşe ile M. Zeki Baykal ve Motif Dergisi Elemanları Röportaj Yaparken

MOTİF: Sayın Altınmeşe, siz bir Halk Müziği Sanatçısı olarak, bugün, Türk Halk Müziğinde otantikliğin korunduğuna inanıyor musunuz? Bunları olduğu gibi yaşatabiliyor muyuz, yoksa üzerine durmadan bir şeyler mi ekliyoruz?

İ. ALTINMEŞE: Tabii ki üzerine bir şeyler ilave etmemiz doğaldır. Çünkü biliyorsunuz doğa bile kendisini yeniler. Türkülerimizde de, oyunlarımızda da böyle olması doğaldır. O da bir güzellik, o da bir özelliğdir. Türkülerimiz ve oyunlarımız geçmişe bize anlatan bir tarihtir. Mesela bir türküde uçağa teyyare diyoruz. Demek ki o zaman teyyare folklorik bir yapıya sahipti. Yarın belki uçak demiyeceğiz de başka bir şey diyeceğiz. Bu nedenle bulunmuş olduğumuz ortamda kültürel birikimlerimize bazı ilavelerin olması doğaldır. İlavelerin olması kültürel birikimlerimizin geliştiğini, zenginleştiğini gösterir. Fakat geliştirelim, zenginleştirilelim derken de onlardan bir şeyler alıp götürmeyelim, onları yozlaştırmayalım. Eğer ufak tefek değişiklikler yapıyorsak da bu değişiklikleri özüne zarar vermeyecek şekilde yapalım.

MOTİF: Sizce, bugün Türk Halk Müziğine gereken değer veriliyor mu?

İ. ALTINMEŞE: Aslında Türk Halk Müziği gereken değeri görüyor fakat görmesini engelleyenler var. Mesela medya. Bugün baktığımız zaman özel kanallar televizyonculuğu batı kültürüne bir özenti için

de yapıyorlar. Batının kültüründen çok teknolojisine özenmeliyiz. Onlar batıya özenirken çocuklarımızı da batıya özendiriyorlar. Batı kültürü ile büyümüş bir insana kendi kültürünün bir unsuru olan halk müziğini beğendirmek zor oluyor. Tavuk yumurtadan çıkmış, kabuğunu beğenmemiş misali, yumurtadan çıkıyorlar kendi kabuklarını yani kültürlerini beğenmiyorlar. Çocuklarımızın da bazı şeyleri sevmesi doğaldır. Ama, önce can sonra canan. Önce kendi kültürümüzü kendi benliğimizi tanıyalım, daha sonra onların müziklerini dinleyelim. Ama kendi müziğimize üvey evlat muamelesi yapmayalım.

MOTİF: Bize göre gençlerin bu konuda bilinçlendirilmesi ve müziğimizin sevdirmesi gerekir.

İ. ALTINMEŞE: Haklısınız, size katılıyorum. İşte bu konuda eğitici programların olması, devletin bir kültür politikası oluşturması ve bu olaya sahip çıkması gerekir. Bunun içinde bir yasa çıkarılmalıdır. Yoksa biz ferdi olarak ne kadar uğraşsak da gücümüz yetmez.

MOTİF: Son günlerde pop müziği sanatçılarımız türkülerimizi değişik bir yorumla sunuyorlar. Sizin bu konudaki görüşlerinizi alabilirmiyiz?

İ. ALTINMEŞE: Biz bu sanatçıları yargılama yetkisine sahip değiliz. Türkiye'de bu tür çalışmaları denetleyecek bir kurum yok.

MOTİF: Sanıyoruz ki bu çalışmaları halk denetleyebilir. Eğer bir takım tepkiler varsa bunları ancak halk ulaştırabilir?

İ. ALTINMEŞE: Tabii, neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilmeyen bir halk olursa bazen yanlışlara doğru gibi bakanlar da olabilir. Bu tür çalışmalar kısa ömürlü oluyor. Neticede herşey aslına dönüyor.

MOTİF: Motif Dergisi aracılığı ile gençlere vermek istediğiniz mesajlar nelerdir? Bizler nasıl bir yol izlemeliyiz ki daha güzeline, daha iyisine ulaşalım?

İ. ALTINMEŞE: Bu alanda da diğer alanlarda olduğu gibi kuşaktan kuşağa bir şeyler aktarılacaktır. Biz hocalarımızdan, bu işin uzmanlarından bir şeyler öğrendik, hala da öğrenmeye çalışıyoruz. Çünkü öğrenmenin sınırı yok. Bir denizin içinde nasıl ki her türlü mahlukat, yaratık varsa bizim kültürümüzde o denli zengin, o denli bir umman. Bu nedenle biz, mümkün olduğu kadarı ile bizden öncekileri örnek almaya çalıştık. Onlar doğrusunu yapıyorlardı. Ama, acaba biz doğrusunu mu yapıyoruz yoksa yanlış mı yapıyoruz bundan emin değilim. İnşallah bizlerde doğrusunu yapıyoruzdur diyorum. Çünkü sizlerde bizlerden bir şeyler öğrenmek istiyorsunuz. Biz doğrusunu yaparsak sizlerde bizlerden aldığınız doğrular ızızden sonra gelen kuşaklara aktaracaksınız. İnşallah bir yanlıştan dolayı sorumlu olmayız. Bugün neyin doğru, neyin yanlış olduğu belli olmayan bir ortamda siz kültürünüze sahip çıkmaya çalışıyorsunuz. Bu beni gerçekten onurlandırıyor. Bu nedenle size çok teşekkür ediyor, bizden çok sizin başarılı olmanızı diliyorum.

HOYDER

HALK OYUNLARI YAŞATMA DERNEĞİ

HOYDER HALK OYUNLARI YAŞATMA DERNEĞİ'NİN ETKİNLİKLERİ

Türk kültürüne hizmet etmek, yaymak, yaşatmak ve bilhassa nesiller arasındaki kültürel kopuklukların asgari düzeyde tutulması amacıyla ağırlıklı olarak Halk Oyunları çalışmalarını sürdüren dernek 1975 yılından bu yana hiçbir karşılık beklemeden HOY-DER'e gönül veren gençler tarafından bu günlere getirilmiştir. 21 senedir açılan kurslar yoluyla isteyen gençler derneğe kayıt yaptırmışlardır ve şu anda Türkiye'de binlerce HOYDER'li mevcuttur. Adından da anlaşıldığı gibi amaçları halk oyunlarını yaşatmaktır. Bu bakımdan oyun çalışmaları sadece Anadolu Bölgesi ile sınırlı değildir. Dünyanın çeşitli bölgelerinde mevcut olan Türk Devlet ve topluluklarının milli oyunlarında faaliyet sahaları içindedir. (Türkistan, Kafkasya, Üsküp vb)

Hoyder'e kayıtlı herkes amatördür, maddi bir karşılık almaz ve bunu beklemez. Akan bütün terlerin sonucunda elde edilen maddi veya manevi kazançlar derneğindir. Her yıl açılan kurslarla kayıtları yapılan kursiyerler bir yıllık eğitim sonunda tertip edilen "Geleneksel Halk Oyunları Şenliği" ile ürünlerini öncelikle camiaya ve ailelerine segilerler. Böylece Hoyder'e mensup bütün insanlar birbirlerini tanıma imkanı bulurlar. Ayrıca her yıl yapılan geleneksel gezi ile yine yakından tanışma ve kaynaşma imkanı sağlanır. Geleneksel Halk Oyunları şenliğinden sonra kursiyerlikleri biten gençler uzun yıllar kadro elemanı olarak derneğin katıldığı yurt içi ve yurt dışı gösterilerde, turnelerde, TV programlarında, yarışmalarda Hoyder'i temsil ederler. Dernek yönetim mekanizması da genelde bu şekilde içlerinden yetişmiş kişilerden oluşur. 95-96 dönemi yönetim kurulu şu kişiler oluşturmaktadır.

Hoyder Üsküp Halk Oyunları Ekibi

M. Zeki BAYKAL	: Genel Başkan
Gökalp AKBULUT	: II. Başkan
Çetin KAHYA	: Genel Sekreter
Latif ERDOĞAN	: Teknik Komite Temsilcisi
Nihat BİLGİN	: Muhasip
Gürkan GENÇ	: Demirbaş Eşya Sorumlusu

Dernek yıl boyunca yapılan çalışmalarının bir ürünü olan oyunlarını 22 Mayıs 1996'da Feza Kültür Merkezinde yapılan Geleneksel Halk Oyunları Şenliğinde başarı ile sergilemiştir. Şenlik 80 kişilik bir eleman kadrosu ile gerçekleştirilen gecede çeşitli mizansenler ve otantik oyunlar sergilenmiştir. Şenliğin programı, ekipler ve çalıştıncıları sırasıyla şu şekildedir.

1. Bölümde:

Açılış Konuşması	
Manisa Kız Ekibi	: Nesrin GENÇ
Karadeniz KERkek Ekibi	: Gürkan GENÇ
Sivas Kız Ekibi	: Gökalp AKBULUT
Aşıklar Atışması	: Aşık İsmail AZERİ, Aşık Ahmet POYRAZOĞLU
Van Ekibi	: Latif ERDOĞAN

2. Bölümde:

Üsküp Ekibi	: Beyazıt MERT
Karadeniz Kız Ekibi	: Nuray YUMUK
Erzurum Erkek Ekibi	: Eski Yönetici ve Eğiticiler
Kafkas Ekibi	: Gökalp AKBULUT

Bir sanatçı bölümünde ise Karadenizli mahalli sanatçı Osman Ergin YAVUZ seslendirdiği birbirinden güzel ve hareketli parçalar ile seyircilere çoşuklu anlar yaşatmıştır. Şenliğin sunuculuğunu ise Salim ŞEN yapmıştır.

Hoyder Karadeniz Halk Oyunları Ekibi

MOTİF HALK BİLİM ÖDÜLLERİ SAHIPLERİNİ BULDU!

Kültürümüzün otantik değerlerini araştıran, derleyen, arşivleyen, sergileyen ve bu yolla yaşatma amacı güden kişi, kurum ve kuruluşları ödüllendirmek amacıyla 3 Mayıs 1996 tarihinde İTÜ Sosyal Tesislerinde, II Motif Halk Bilim Ödül Töreni düzenlendi.

Yapılan değerlendirmede;

Halk Bilim Araştırma Dalında: Prof. Dr. Nevzat GÖZAYDIN

Halk Bilim Hizmet Dalında: Atilla İÇLİ

Türk Halk Müziği Teşvik Dalında: İzzet ALTINMEŞE

Türk Müziği Araştırma Dalında: Yrd. Doç. Dr. Oruç GÜVENÇ

Halk Oyunları Organizasyon Dalında: M.E.B. Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü

Türk Halk Müziği Araştırma Dalında: Mehmet ÖZBEK

Oyunları Teşvik Dalında: İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuarı

Onur Ödülü: Neriman TÜFEKÇİ

Halk Oyunları İcra Dalında: Cavit ŞENTÜRK

Medya Halk Bilim Ödülü: TGRT

Dernek Özel Ödülü: Niyazi ENGİNSU

Ödüle lâyık görüldü.

Ödüle lâyık görülen kişi, kurum ve kuruluşlar ile halk bilimine emeği geçen herkese hizmetlerinden dolayı teşekkür eder, başarılarının devamını dileriz.

Soldan: Sabahattin Türkoğlu, Atilla İçli, Muhittin Yıldırım, Mehmet Özbek, TGRT Halkla İlişkiler Müdüresi, Hüşeng Azeroğlu, İzzet Altınmeşe, Neriman Tüfekçi, Niyazi Enginsu, Fatih Kaymakamı Halil Kanal, M. Zeki Baykal, Osman Güzel, Mehmet Kuran, Zülküf Kılıç, Fikret Değerli, Ekber Yeşilyurt, Ahmet Demirbağ, Sakin Öner.

MOTİF: Sayın **Atilla İçli** Araştırma dalında ödüle layık görüldünüz. Sizi tebrik ediyoruz. Araştırmalarınız hakkında bilgi vermişsiniz?

A.İÇLİ: Ben halk müziği sanatçılığım yanında bir araştırmacıyım. Araştırmayı çok seviyorum. Bence kültürümüz artık yavaş yavaş yok olmakta. Bundan 20 sene evvel japonlar ülkemize gelerek Anadolu'nun köylerinde programlar çekmişlerdir. Onlara buralarda dolaşmaları Akdeniz'e inmeleri oralarda çok güzel şahillerimizin olduğu söylendiğinde onlar bu kültürün bir gün kaybolacağını ve bu filmleri onlardan satın almak isteyeceğimizi söylemişlerdi. Gerçekten biz çok zengin bir kültüre sahibiz. Programa başlamadan önce bu kadar zengin bir kültüre sahip olduğumuzu bilmiyordum. Kültürümüzü sadece kitaplarda yazdığı kadarı ile biliyordum. Fakat Anadolu'da kitaplarda yazdığından çok daha farklı, çok daha zengin kültür değerleri var. Bir köyden bir köye kültür değerleri değişiyor. Edirne'deki bir kına gecesi Kars'ta başka biçimde İç Anadolu'da ise daha başka bir biçimde karşınıza çıkıyor. Ama hepsi kültür bütünlüğünü simgeleyen ortak bir nitelik taşıyor. Onun için araştırmayı seviyorum ve 8 yıldır da "Yörellerimiz Türkülerimiz" programıyla Anadolu'yu adım adım, karış karış dolaşıyoruz. Artık araştırmalarda köylere kadar indik. Programımızın bir bölümünde Sivas'ta bir düğünü görüntüledik. Bu düğünde 60 tane at vardı. Bu bize çok ilginç geldi. Çünkü köylerde artık pek at bulamazsınız. Ama onlar kendi kültürlerini, kendi değerlerini unutmamışlardı ve gelini düğüne atla getiriyorlardı.

MOTİF: Yaptığınız televizyon programları ile de kültür değerlerimiz arşivlenmiş oluyor.

A.İÇLİ: Elbette. Biz şimdiye kadar 200'ü aşkın program yaptık ve bunların hepsi arşivlendi.

MOTİF: Sayın İçli. Motif Halk Bilim Ödülleri hakkında düşüncelerinizi alabilir miyiz?

A.İÇLİ: Ödüle layık görüldüğümü öğrendiğimde çok mutlu oldum. Çalışmalarınız çok güzel. Kültür değerlerimizin, motiflerimizin yaşamasını sizin gibi merkezlere borçluyuz.

MOTİF: Sayın **Mehmet Özbek**. Türk Halk Müziği Araştırma dalında ödüle layık görüldünüz. Sizi tebrik ediyoruz. Bugün hakkındaki düşüncelerinizi alabilir miyiz?

M.ÖZBEK: Çok mutluyum ve sizi yürekten kutluyorum. Ankara'da olmam dolayısı ile motif Halk Oyunları Eğitim Derneği'ni çok geç tanıdım. Motif yöneticilerini ve elemanlarını birkaç defa televizyon programında izleme olanağım oldu. Burada elemanların icrada gösterdikleri başarı derneğin ne derece ciddi çalışmalar yaptığını göstermektedir. Ayrıca oyun repertuarınız da oldukça zengin. Ömrünün yarısını halk müziğine ve folkloru adanmış biri olarak bunları görmek beni oldukça sevindirdi. Sizi tebrik ediyorum ve yürekten kutluyorum.

MOTİF: Bizde size bu konuda bize öncü olduğunuz için Mehmet Özbek Nuri Sesigüzelden Ödülünü alırken

Atilla İçli Sebahattin Türkoğlu'dan Ödülünü alırken

Mehmet Özbek Nuri Sesigüzelden Ödülünü alırken

teşekkür ediyoruz. Türk halk Müziği konusunda yapmış olduğunuz araştırmalarınızdan bize kısaca bilgi verir misiniz?

M.ÖZBEK: Yurt içi ve yurt dışında birçok derlemeler yaptım. Yurt dışında özellikle Azerbaycan, Kürkük yöresinden türküler derledim. Ayrıca Batı Trakya ve Balkan Türklerinden de derlemeler yaptım. "Bir Evler yaptırdım Ramizem sazdan samandan" Yugoslavya Türklerinden, "Beyaz Gül Kırmızı Gül" Kerkük yöresinden, "Bu Dağda maral gezer dilberim" Azerbaycan yöresinden derlediğim türkülere örnek olarak verilebilir. Yurt içinde de Erzurum'dan Edirne'ye, Trabzon'dan Mersin'e kadar yurdun dört bir köşesinden derlemeler yaptım. Bunların 350 kadarı şu anda TRT repertuarındadır. Bunun dışındakiler ise kendi arşivimde. Bundan sonra da onları gün ışığına çıkarıp okumak istiyorum.

MOTİF: Peki biz gençlere bu yolda ne gibi önerilerde bulunabilirsiniz?

M.ÖZBEK: Her geçen gün geleneksel hadiselerimiz bilimsel platforma oturmaktadır. Bu nedenle folklorumuz ile uğraşacak kişilerin bu konuda eğitim alması ve folklorumuzu geliştirmesi gerektiğine inanıyorum. Folklor çerçevesi çok dar olan bir konu değildir. Bu nedenle çalışmalar, araştırmalar bilimsel temele oturtularak yapılmalıdır. Fakat folklor bir bütün olarak düşünülmeli ve araştırma yapacak kişi folklorun edebi yönünü, müzik yönünü de bilmelidir. Zaten derleme yapan kişi gelenekleri bilmek zorundadır. Eğer gelenekleri bilmiyor ise birgün derlemeyi yaptığı kişiye karşı mahcup olabilir.

MOTİF: Sayın **Neriman Tüfekçi**. Onur ödülüne layık görüldünüz, sizi tebrik ediyoruz bu konudaki düşüncelerinizi alabilir miyiz?

N.TÜFEKÇİ: Ben 44 yıldır halk müziği ile uğraşıyorum. Bir Halk müziği sanatçısı olmama rağmen ilk ödülümü halk oyunlarından aldım. Bu da halk oyunları ile uğraşan kişilerin vefasını gösteriyor. Halk oyunlarının en büyük özelliği ekip halinde çalışılması ve oynanmasıdır. Halk oyunları ile uğraşan kişiler oyunlarda nasıl ekip halinde çalışıyorlar ise hizmet vermek, değerleri ortaya çıkarmak için fikir alanında da ekip halinde çalışıyorlar işte halk oyunlarının bütünlüğü burada kendini gösteriyor.

MOTİF: Biz gençlere bu konudaki önerileriniz nelerdir?

N.TÜFEKÇİ: Halk müziğine ve halk oyunlarına çok yakın biri olarak ilk önerim gençlerin otantikliği bozmamalarıdır.

Otantiklik bozulduğu zaman Halk müziği ve halk oyunları bütün değerini kaybediyor. Oyunlarımız o kadar güzel ki onlara yeni birşeyler eklemenin taraftarı değilim. Halkımız Halk müziğimizi nasıl söylemiş ise biz de öyle söyleyerek ileri tarihlere götüreceğiz. Bunu da ancak otantikliği koruyarak başarabiliriz. Bir halkın yaptığını bir insanın yapması mümkün değildir.

MOTİF: Sizce şu anda otantiklik korunuyor mu?

N.TÜFEKÇİ: Malesef korunmuyor fakat bu güzellikleri devam ettirmek istiyorsak muhakkak otantikliği muhafaza etmeliyiz.

MOTİF: Çalışmalarınız için sizi tebrik ediyoruz ve başarılarınızın devamını diliyoruz.

MOTİF: Sayın **Fikret Değerli** Halk oyunları teşvik dalında İTÜ Türk Müsikisi Devlet Konservatuarı ödüle layık görüldü. Sizin bu konudaki düşüncelerinizi alabilir miyiz?

F.DEĞERLİ: Bu ödül konservatuarın faaliyetlerine ve bu faaliyetler içinde de halk kültürü

Neriman Tüfekçi Osman Güzelden
Ödülünü alırken

değerlerine verdiği önem dolayısıyla verilmiştir. Biz halk kültürünün gerçekten çok önemli olduğunu bir toplumun varlığının sebebi olduğunu, ancak halk kültürü ile yaşayan bir toplumun gelişmeye ve ilerlemeye açık olduğunu biliyoruz. Onun için de bu değerlerin eğitimle korunmasının, geliştirilmesinin ve bu alanda çalışacak insanların yetiştirilmesinin önemli olduğuna inanıyoruz. Halk kültüründe özellikle Halk Müziği ve Halk Oyunları alanında yoğunluk göze çarpmaktadır. Biz bu konularla birlikte halk kültürünün diğer konularında araştırmakta ve incelemekteyiz. Konservatuvarımız bu konuda Türkiye’de kurulan ilk eğitim kurumudur. Bu nedenle bu müesseseye verilmiş bu ödül beni de çok onurlandırdı ve gururlandırdı. Bu gibi güzel teşviklerin kişileri ve müesseseleri daha başarılı çalışmalara yönelteceğine inanıyorum.

MOTİF: Sayın **Muhittin Yıldırım**. M.E. Bakanlığı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü halk oyunları organizasyon dalında ödüle layık görüldü. Kurumunuzun yapmış olduğu çalışmalar hakkında bize bilgi verirmisiniz?

M.YILDIRIM: Halk Eğitim Merkezleri Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü’ne, çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü de Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlıdır. Halk eğitim merkezleri cumhuriyetin ilk kurulduğu yıllarda cumhuriyet ülküsünü yerleştirmek, Atatürk ilkelerini yaygınlaştırmak, cehaleti yenmek amacıyla faaliyete başlamıştır. 1960’lı yıllardan bu yana da her yaşta ve her kesimden insana meslek öğretmekte ve sosyal ve kültürel alanda kendi istekleri doğrultusunda eğitim faaliyetleri vermektedir. Bunların içinde en fazla ilgi gören faaliyetlerden biri de halk oyunlarıdır. Biz halk kültürüne verdiğimiz önemden dolayı halk oyunları çalışmalarını destekliyoruz ve merkezlerimizde yer vermeye çalışıyoruz. Hatta her il ve ilçenin kendi folklor çalışmalarını gerçekleştirmesini zorunlu hale getirmek için çalışmalar yapıyoruz.

MOTİF: Bu konudaki çalışmalarınız için gereken öğretmen kadronuzu nasıl oluşturuyorsunuz?

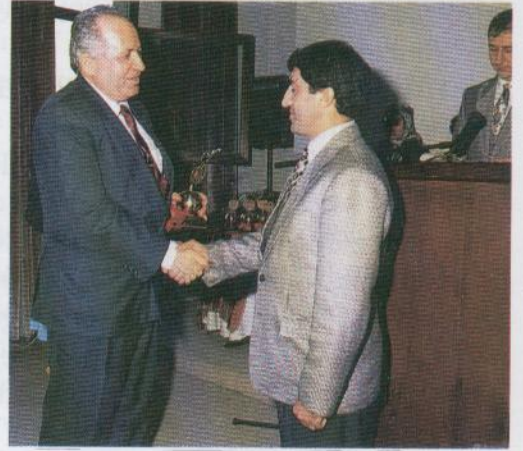
M.YILDIRIM: Halk Eğitim merkezlerimizdeki öğretmen kadromuz üç şekilde oluşturulur. Kadrolu öğretmenlerimiz Milli Eğitim Bakanlığı tarafından atanır ve diğer okullardaki gibi görev yaparlar. Ayrıca diğer kamu kurum ve kuruluşlarından sağlanan öğretmenlerimiz de vardır. Fakat bazen öyle bir alanda kurs açılır ki o alanda yetişmiş öğretmen yoktur. Bu durumda işinin ehli olan bir kişiyi de öğretmen kadromuza dahil edebiliyoruz.

MOTİF: Size çalışmalarınızda başarılar diliyoruz.

M.YILDIRIM: Ben de derneğinizi ve derginizi kutlar, çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Fikret Değerli ITÜ. T.M.D.K.adına
Mehmet Kuran'dan Ödülünü alırken

Muhittin Yıldırım Fatih Kaymakamı
Halil Kanal'dan Ödülünü alırken

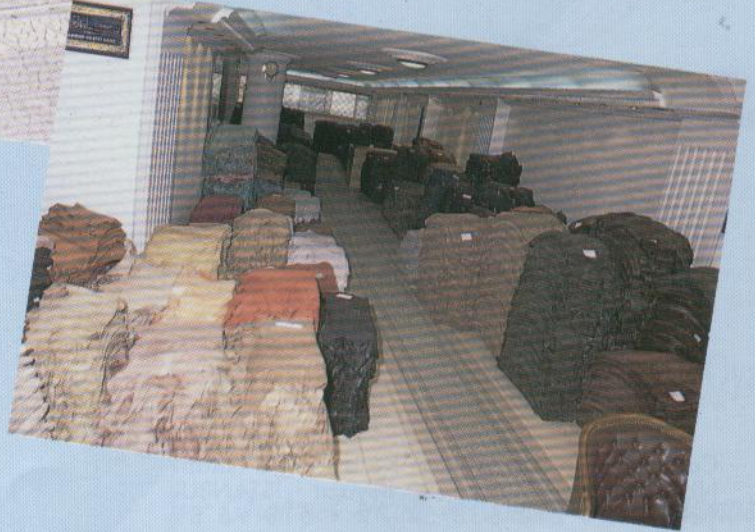

ÖZKAL

DERİ SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

**GELENEKTEN
GELECEĞE
ÇAĞDAŞ
DERİCİLİK**

Ziya Gökalp Mahallesi Zübeyde Hanım Cad. No:60/A Zeytinburnu-İSTANBUL
Tel: 0.212. 664 08 47 - 546 30 41 Fax: 0.212. 558 85 10

BAYKALLAR

Sigorta

ARACILIK HİZMETLERİ LTD. ŞTİ

- * YANGIN
- * FERDİ KAZA
- * YAT
- * HIRSIZLIK
- * TÖM EV
- * NAKLIYAT
- * KASKO
- * TÖM İŞYERİ
- * TRAFİK
- * OTEL
- * İNŞAAT MONTAJ
- * MAKİNA KIRILMASI
- * ELEKTRONİK CİHAZ
- * AKARYAKIT SERVİS İSTASYONU

Sigortaları poliçelerinde uzman kadrosuyla aklınıza gelebilecek soruları yanıtlamak ve en uygun prim, en yüksek güvencelerle Sigorta Sektörünün güçlü kuruluşu **ŞARK SİGORTA** şirketinin poliçelerini sizlere sunmak üzere **BAYKALLAR Sigorta ARACILIK HİZMETLERİ LTD. ŞTİ**'ni kurduk. Bilgilerinize Sunulur.

Çarşıkapı Divanı-ı Ali Sk. Kalaycıoğlu İşhanı
No: 12 Zemin Kat 34490 Beyazıt - İSTANBUL
Tel/Fax: 0.212 638 57 79 • 518 96 89

ŞARK SİGORTA Acenteliği

DEKON DERİ

Kani DELİÇAY

Gökalp Mah. 73 Sok. No:25
Zeytinburnu - İSTANBUL
Tel: 0.(212) 510 50 79
Fax:0.(212) 582 27 70

ELİF KÜRK

LEATHERLAND

ABDULLAH AVAR

Gökalp Mah. 31. Sok. No: 2/B Zeytinburnu - İSTANBUL
Tel: (0212) 510 94 09

SAZ
MÜZİK ALETLERİ
TURİZM SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

**İMALAT TOPTAN
ve PAREKENDE
SATIŞLARIMIZLA
HER ZAMAN
HİZMETİNİZDEYİZ.**

Merkez: Fetihtepe Mah. Özgül Sok. No. 41 Hasköy-İST.
Tel:0.(212) 235 52 82 Fax:0.(212) 237 55 14
Cep: (0532) 234 99 63
Şube1: Şehzadebaşı Cad. No. 60 Vezneciler-İST.
Tel:0.(212) 519 45 84
Şube 2: Dolmuş Durağı Altı Pazaryeri - Alanya
Tel: 513 83 26

TOKCAN - 2

DERİ MALZEMELERİ

Astar - İplik - Fermuar - Tela
Kapitone - Elyaf - Lastik - Vatka - Oya

Mehmet Tutal ve Osman Nuri Yılmaz

Merkez: Divaneli Sok. Zafer Apt. No. 9 Kat: 1 Çarşıkapı - İST. Tel: (0212) 517 98 90
Şube: Ziya Gökalp Mah. 44/2 Sok. No. 42 Zeytinburnu - İST. Tel: (0212) 510 87 40

MELİTA DERİ

Konf. San. ve Tic. Ltd. Şti.

Deride kalite ve özverinin bütünleştiği tek isim

★ KÜRK ★ SÜET ★ VİK DERİ

★ CRACK ★ SEDEF ★ NUPLİN

H. Bayram Gökhan

YENİDOĞAN MAH.
48. SOK. NO: 160 / A
34760 ZEYTİNBURNU
İSTANBUL - TÜRKİYE
TEL: 0212. 510 84 83
547 69 57
FAX: 0212. 558 74 13

SELİN ÇİÇEKÇİLİK

Özel günlerinizde, sevgilerinizi, sözcüklerinizi, duygularınızı, doğanın bize armağanı olan çiçeklerle ifade etmek isterseniz lütfen bizi arayınız....

MODERN PARK - PEYZAJ
BAHÇE DÜZENLEME
KESME ÇİÇEK - KURU ÇİÇEK

EGZOTİK SALON BİTKİLERİ
MODERN AKSESUAR
DANIŞMANLIK HİZMETLERİ

58. Bulvar Caddesi, No.13 Zeytinburnu - İstanbul

Tel: 0.212- 546 17 48 - 582 09 41 Fax: 546 32 66

LALE MARKET

DÜNDAR GÜL

Mihçılar Caddesi

No:9 34260

Fatih- İSTANBUL

Tel:0.212 523 88 95

Hazar

Fashion

COLLECTION

Y. Dogan Mh. Zübeyde Hanım Cd. No:112/2 Z.Burnu-İST. Tel: 582 70 74
Alsaray Cd. Saif Efendi Sk. 15/A Laleli-İST. Tel: 517 82 65 Fax: 517 82 65

KUZU DERİ

Pers Tonum

Prof. Muammer Aksoy Cad.
No.17 34760 Zeytinburnu
İstanbul / Turkey
Tel: (0-212) 547 40 95 (3 lines)
Fax: (0-212) 547 19 64

The Real Leather

ÖNEM KORUMA ALARM HABERALMA

STRESLİ BİR İŞ GÜNÜNDEN SONRA RAHAT BİR UYKU HEPİMİZİN HAKKIDIR. AMA GECE UYURKEN YA DA TATİLDE İKEN KOMŞULARINIZDAN VEYA EMNİYET KUVVETLERİNDEN GELEN BİR TELEFON İLE UYKUNUZ VEYA TATİLİNİZ YARIDA KESİLEBİLİR. BU TÜR RAHATSIZLIKLARI ORTADAN KALDIRMAK AMACI İLE BÜNYEMİZDE BULUNDURDUĞUMUZ A.H.M (Alarm Haberalma Merkez Birimi) UZMAN VE DENEYİMLİ KADROSU İLE 365 GÜN 24 SAAT GÖREV YAPMAKTADIR.

ÖNEM *senmemiş* *GÜVENLİK* *ÖNEM* *İ* *DEĞİLDIR.*

ALARM HABERALMA'nın GÖREVLERİ

- * 365 Gün 24 Saat Kesintisiz Nöbet (Hırsızlık Alarmı, Yangın Alarmı, Sağlık Alarmı, Su Baskını Alarmı, Isı Dengesi Takibi, Açılış - Kapanış Takibi ,Teknik Problem Takipleri)
- * Kapalı Devre Siyah - Beyaz, Renkli Televizyon Sistemleri(CCTV)
- * Kartlı Giriş Sistemleri

SATIŞ SONRASI SERVİS GARANTİSİ, EĞİTİLMİŞ UZMAN SERVİS VE GÜVENİLİR KADRO, HIZLI VE ESTETİK MONTAJ, MOBİL SERVİS EKİBİ, HIZLI SERVİS.

**ELEKTRONİK SANAYİ ve
DIŞ TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ**

Merkez: Zübeyde Hanım Cad. No: 142 34770 Zeytinburnu - İST.
Tel: 0.(212) 5466564-34 - 5466392-93 Faks: 0.(212)5466535
Şube: 58. Bulvar Cad. 58/4 Sok. 5/A 34770 Zeytinburnu - İST.
Tel: 0.(212) 5468219